

Kouvolan ulkoilumahdollisuuksien selvitys
2011

Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus
Sulka II -hanke

Kouvolan kaupunki ja Suomen Latu ry

2.9.2011

SISÄLLYS

1 SELVITYKSEN LÄHTÖKOHDAT	3
2 MIKSI EDISTÄÄ ULKOILUOLOSUHTEITA?	5
2.1 Ulkoilun ja liikunnan hyvinvointivaikutukset	5
2.2 Liikunnallista elämäntapaa edistävä elinympäristö	6
2.3 Lainsäädäntö ulkoiluolosuhteiden edistämisen taustalla	7
2.4 Yhteistyö ulkoiluolosuhteiden kehittämisen edellytyksenä	8
3 KOUVOLALAISTEN ULKOILUTOTTUMUKSET	9
3.1 Asukaskyselyn vastaajien taustatiedot	9
3.2 Ulkoilu- ja liikunta-aktiivisuus	9
3.3 Suosituimmat ulkoilulajit	10
3.4 Ulkoilupaikkojen käyttö	10
3.5 Ulkoilupaikan valinnan tekijät	12
3.6 Ulkoilupaikkojen saavutettavuus	12
4 KOUVOLAN ULKOILUPAIKKAVERKOSTO	13
4.1 Ulkoilupaikkojen kokonaisarvosanat	13
4.2 Reittiverkosto	14
4.3 Uimarannat ja avantouintipaikat	15
4.4 Ulkokentät ja lähiliikuntapaikat	16
4.5 Erilaiset puistot, ulkoilu- ja virkistysalueet ja suojelukohteet	16
4.6 Vesistöt ulkoilupaikkoina	17
4.7 Yksittäiset ulkoilupaikat ja -kohteet	17
4.8 Ulkoilupalvelut: viitoitukset, taukopaikat, karttamateriaalit ja viestintä	18
5 ULKOILUOLOSUHTEIDEN MUUTOS KOUVOLASSA	20
6 SELVITYKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET	22
6.1 Pyöräily- ja jalankulkuväylät liikuntapaikkoina	22
6.2 Ulkoilureittien ja viitoitusten kehittäminen	22
6.3 Ajankohtaisten ulkoiluolosuhteiden huomiointi ja luontomatkailun näkökulma	23
6.4 Ulkoilua edistävä yhteistyö	24
LÄHTEET	26

1 SELVITYKSEN LÄHTÖKOHDAT

Tämän selvityksen tavoitteena on tuottaa tietoa Kouvolan ulkoiluolosuhteiden nykytilasta, viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtuneista muutoksista sekä tulevaisuuden ennusteista Kouvolan ulkoiluolosuhteiden kehittämistyön taustalle.

Suomen Latu aloitti syyskuussa 2009 valtakunnallisen Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus (Sulka II) -hankkeen, jossa tavoitteena on selvittää 15 suomalaisessa kunnassa ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksien nykytila ja tulevaisuuden tarpeet. Vuosina 2009–2011 toteutettava hanke toimii myös 10 -vuotisseurantaselvityksenä vuosina 1998–2000 toteutetulle Sulka I -hankkeelle, jossa selvitettiin yli 400 kunnan ulkoilumahdollisuudet. Nykytilan analyysin lisäksi kerätään kunnissa tietoa viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtuneista muutoksista ja kuntien hyvistä käytännöistä liittyen ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksien kehittämiseen. Tavoitteena on levittää tieto hankkeen tuloksista ja kerätyistä hyvistä käytännöistä ja toimintamalleista myös kaikille Suomen kunnille hankkeen lopussa. Hanketta rahoittavat Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Suomen Latu.

Kouvolan selvitys on osa Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus (Sulka II) -hanketta. Syyskuussa 2010 työskentelynsä aloitti Kouvolan ulkoilutyöryhmä, jonka jäseninä ovat toimineet liikuntasuunnittelija Arto Toukonen, kaavoitusinsinööri Topi Suomalainen, metsätalousinsinööri Kirsi Hokkanen, liikuntalaitosmestari Paavo Junnola, kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen tilaajapäällikkö Elina Koivisto, sivistyksen toimialan tilaajapäällikkö Veikko Niemi sekä matkailupäällikkö Raija Sierman Kouvola Innovation Oy:stä. Yhdistyksiä työryhmässä on edustanut Myllykosken Latu ry:n puheenjohtaja Raija Härmä ja Kouvolan Latu ry:n puheenjohtaja Ari Lindeman. Suomen Ladusta työryhmän työskentelyyn ovat osallistuneet Sulka II -hankkeen projektikoordinaattori Eveliina Nygren ja projektipäällikkö Mika Asikainen. Selvityksen kirjoittamisesta on vastannut Suomen Ladun Sulka II -hankkeen projektikoordinaattori Eveliina Nygren.

Kouvolan osalta selvitys on edennyt siten, että aluksi ulkoilutyöryhmälle tehtiin asiantuntijakysely, jonka avulla kartoitettiin kunnan lähtötilanne ulkoilumahdollisuuksien näkökulmasta. Ulkoilutyöryhmän ensimmäisessä kokouksessa keskustelun ja asiantuntijakyselyn vastausten tarkastelun avulla haettiin yhtenäistä linjaa Kouvolan ulkoiluolosuhteiden nykytilasta, tapahtuneista muutoksista ja tulevaisuuden kehittämistarpeista.

Tämän jälkeen selvitettiin asukkaiden näkemyksiä. Sähköisen asukaskyselyn avulla kartoitettiin sekä kunnan ulkoiluolosuhteiden kysyntää, että kehittämistarpeita. Asukaskysely oli avoimena Kouvolan kaupungin verkkosivuilla 1.10. – 1.11.2010 välisen ajan. Kyselyyn vastasi yhteensä 570 asukasta, mikä on noin 0,65 prosenttia Kouvolan asukkaista. Asukaskysely oli suunnattu kaikille yli 12 -vuotiaalle Kouvolalaisille. Asukaskyselystä tiedotettiin kaupungin verkkosivuilla sekä paikallisten lehdistötiedotteiden avulla. Lisäksi vastausten saamiseksi pyydettiin sähköpostitse paikallisia yhdistyksiä vastaamaan kyselyyn sekä tiedottamaan kyselystä jäsenistölleen. Asukaskyselyn yhteydessä myös arvottiin erilaisia ulkoiluun liittyviä tuotteita. Asukaskyselyn tuloksia, kuten muutakin aineistoa, on käytetty tämän selvityksen pohjana. Tulokset jäivät kunnan viranhaltijoiden käyttöön myös tulevaa kehittämistyötä silmälläpitäen. Asukaskyselyn päätyttyä järjestettiin 18.1.2011 kaupungin ulkoilutyöryhmän toinen kokous, jossa työryhmä kävi läpi sekä asukaskyselyn tuloksia, että selvityksen alustavia johtopäätöksiä. Samassa kokouksessa työryhmä linjasi myös toimenpide-ehdotuksia Kouvolan ulkoiluolosuhteiden kehittämiseen liittyen.

Hankkeessa järjestettiin myös paikallisille asukkaille ja yhdistyksille avoin asukastilaisuus koskien Kouvolan ulkoilupaikkojen kehittämistä. 18.1.2011 järjestetyssä tilaisuudessa asukkaille esiteltiin asukaskyselyn tuloksia sekä asukkaat pääsivät keskustelemaan kunnan viranhaltijoiden kanssa asukaskyselystä nousseista aihe-alueista. Asukaspaneeliin osallistui 28 asukasta. Asukaspaneelista koottu muistio on toimitettu kaupungin viranhaltijoiden käyttöön.

Kokonaisuudessaan tämä selvitys on laadittu luonteeltaan ohjaustyökaluksi Kouvolan ulkoilupaikkojen kehittämisessä. Edellä mainittua aineistoa on käytetty tämän selvityksen pohjana. Tulokset jäävät kunnan viranhaltijoiden käyttöön myös tulevaa kehittämistyötä silmälläpitäen. Lisäksi tausta-aineistona ovat toimineet kunnan materiaalit, kuten Kouvolan kaupungin strategia 2011–2020, Kouvolan liikuntapalveluverkkoselvityksen luonnos (2011), Liikunnan harrastuneisuustutkimus Kouvossa (2010) sekä Kouvolan Kymenlaakso virkistysalueiden toteuttamisselvitys (2009). Selvitys koostuu kuudesta luvusta, joista selvityksen luvussa kaksi on selvennetty selvityksen taustalla olevia ulkoiluolosuhteiden edistämisen perusteluja. Luvussa kolme käydään läpi selvityksen asukaskyselyn tuloksia ja luvussa neljä kuvataan Kouvolan ulkoilupaikkaverkosto sekä nykytilan että selvityksen asukaskyselyn tulosten näkökulmasta. Luvussa viisi avataan Kouvolan ulkoiluolosuhteissa viimeisen 10 vuoden aikana tapahtunutta muutosta. Luvusta kuusi löytyvät selvityksen toimenpide-ehdotukset.

Tämä selvitys täydentää kaupungin aikaisempia selvityksiä varsinkin erilaisten ulkoilureittien ja ulkoilualueiden kehittämistarpeiden osalta. Kaupungin toivotaankin hyödyntävän selvityksen tietoja osana päätöksentekoaan sekä levittävän selvityksen tietoja päätöksentekojärjestelmässään. Suomen Latu kiittää selvitystä työstänyttä työryhmää.

2 MIKSI EDISTÄÄ ULKOILUOLOSUHTEITA?

Kunnat painivat kiristyvän taloustilanteen kanssa ja tehtävä on pohtia, miten kuntalaisten hyvinvointi taataan myös vastaisuudessa. Ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksien edistämiseen tehtävät panostukset ja olosuhteita ylläpitävät toimet ovat kustannustehokas tapa edistää kuntalaisten hyvinvointia, työikäisen väestön työkykyä, ennaltaehkäistä kunnan sairaanhoitokuluja kasvattavia elintapasairauksia ja ylläpitää kuntalaisten toimintakykyä. Tässä luvussa käydään läpi perusteluja ja tärkeitä näkökulmia liikunta- ja ulkoiluolosuhteiden kehittämiseksi.

2.1 Ulkoilun ja liikunnan hyvinvointivaikutukset

Asukkaille ulkoilu- ja virkistysmahdollisuudet ovat tärkeitä monesta syystä. Viheralueiden laatu ja määrä vaikuttavat asuinpaikan valintaan. Kaupungin luonnonläheisyys on vetovoimatekijä. Ihmisen hyvinvoinnissa viheralueilla on merkittävä rooli. Viheralueet tarjoavat keinon stressin ehkäisemiseen tai siitä palautumiseen. Asukkaat arvostavat väljää ja vihreää kaupunkirakennetta, jossa on mahdollisuus kokea luonnonrauhaa oman asuinpaikan lähistöllä. Viheralueet edistävät myös sosiaalisia suhteita ja vastuuta ympäristöstä.

Ulkoilumahdollisuuksilla on myös suuri merkitys fyysiselle hyvinvoinnille. Viheralueet ja virkistysreitit tarjoavat puitteet arkiliikkumiselle. Viheralueita käytetään eniten kävelyyn ja lenkkeilyyn, luonnosta ja maisemista nauttimiseen sekä pyöräilyyn. Metsäntutkimuslaitoksen (2002) valtakunnallisen virkistyskäytön tutkimuksen mukaan yli kaksi kolmasosaa suomalaisista ulkoilee viikoittain. Nimenomaan asutusta lähellä sijaitsevat virkistysalueet houkuttelevat ihmisiä liikkumaan. Asunnon lähialueiden viheralueet ovat erityisen tärkeitä lasten ja nuorten sekä vanhusten liikkumiselle ja ulkoilulle. Viheralueilla on keskeinen merkitys luonnon monimuotoisuuden säilymistä kannalta. Rakennetussa ympäristössä viheralueet toimivat merkkeinä elävästä luonnosta. Viheralueiden puustolla ja muulla kasvillisuudella on myös suuri merkitys suojavaikutuksen kannalta. Viheralueet parantavat ilmanlaatua sitoessaan pienhiukkasia, ja kasvillisuus vaimentaa tuulta. Viheralueet toimivat vesien imeytys- ja viivytyalueina pitäen yllä pohjavesiolosuhteita. Houkuttelevat ulkoilu- ja virkistysmahdollisuudet vaikuttavat tutkitusti myös kunnan imagoon, jonka avulla kunnat kilpailevat veronmaksajista.

Ulkoilulla, liikunnalla ja luonnossa oleskelulla on todettu olevan vaikutusta yksilön hyvinvointiin. Luontoympäristö tarjoaa esteettisiä ja emotionaalisia elämyksiä, hyvän olon ja elpymisen kokemuksia sekä antaa mahdollisuuden monipuoliseen liikuntaan. Luonto sinällään on myös tärkeä motivaatio liikuntaan. (Sievänen 2001.) Luonnossa oleskelu ja niin sanottu ”viheraltistus” on selvästi yhteydessä ihmisen psyykkiseen hyvinvointiin: luontoympäristössä oleskelu vähentää ihmisen negatiivisia tunteita ja lisää myönteistä mielialaa. Lisäksi viheralueilla on merkitystä myös asukkaiden asumisviihtyvyyteen, joka on suoraan yhteydessä kunnan tai asuinalueen houkuttelevuuteen. (Tyrväinen et al. 2007.) Terveystta edistävän liikunnan ja ulkoilun avulla pystytään myös ehkäisemään sairauksia ja ylläpitämään ikääntyvän väestön toimintakykyä. Esimerkiksi WHO:n mukaan 90 prosenttia tyyppin 2 diabeteksestä olisi ehkäistävissä riittävällä fyysisellä aktiivisuudella ja terveellisellä ravinnolla. Liian vähäisen liikunnan onkin arvioitu aiheuttavan Suomessa 300 - 400 miljoonan euron vuosittaiset kulut sairauspoissaolojen ja sosiaali- ja terveystmenojen muodossa (Fogelholm et al. 2007). Tutkimusten mukaan liikunnan avulla voidaan edistää myös yksilön sosiaalista hyvinvointia (UKK -instituutti).

2.2 Liikunnallista elämäntapaa edistävä elinympäristö

Toiset ulkoilevat liikkuaakseen ja toiset haluavat ulkoillessaan oleskella luonnossa. Tarkasteltaessa liikkumistavan valintaan ja liikkumispäätökseen vaikuttavia tekijöitä, jakaantuvat tekijät yksilöllisiin piirteisiin ja yhteiskuntarakenteellisiin tekijöihin. Yksilöllisestä näkökulmasta päätöksentekoon vaikuttavat muun muassa erilaiset demografiset tekijät, kuten ikä ja sukupuoli sekä erilaiset elämäntyyli ja valinnat. Moni valitsee ulkoilun erilaisilla ulkoilupaikoilla. Suomen Ladun vuonna 2008 TNS -gallupilta tilaaman liikuntapaikkatutkimuksen mukaan suomalainen aikuisväestö toivoisi eniten kehitettävän juuri lähiulkoilureittejä ja -polkuja. Yhteiskuntarakenteen näkökulmasta liikkumispäätökseen vaikuttavat yhdyskunnassa olemassa olevat laatutekijät, kuten kulkuyhteydet, maankäytön monipuolisuus, kodin sijainti (saavutettavuus) ja katuverkoston kunto. Merkittäviä ovat myös arkiolosuhteisiin liittyvät tekijät, kuten potentiaalisen liikuntapaikan saavutettavuus, määränpäiden määrä, laatu ja yhdisteltävyys sekä liikkumistavan laatu, miellyttävyys ja kustannukset. (Kyttä & Kahila 2006.)

Saavutettavuus

Liikuntapaikkojen saavutettavuutta voidaan tarkastella maantieteellisestä, toiminnallisesta tai taloudellisesta näkökulmasta. Maantieteellisesti liikuntapaikan saavutettavuudessa tärkeitä ominaisuuksia ovat sen sijainti suhteessa väestöön, liikenneyhteydet, kotimatkan pituus sekä esimerkiksi reitin pituus. Jokaisella tulisi olla ulkoilupaikka enintään kilometrin päässä kotoa. Toiminnallisesta näkökulmasta tärkeitä ovat liikuntapaikan palvelutarjonta, esimerkiksi levähdyspaikkojen määrä reitin varrella tai esteettömyys. Taloudellisesta näkökulmasta tarkastellaan esimerkiksi mahdollisia pääsymaksuja. Saavutettavuutta tulisi tarkastella myös laajemmin. Yksi tärkeimmistä saavutettavuuden mittareista on, miten asukas kokee saavuttavansa liikuntapaikan? Lähiliikunnan merkitys on suuri ja kasvaa koko ajan väestön ikääntyessä.

Esteettömyys

Ulkoilupaikan esteettömyys on tärkeä tekijä sekä saavutettavuuden, että kaikille asukasryhmille soveltuvan elinympäristön luomisessa. Esteettömyys on tasa-arvoisen harrastamisen perusedellytys. Esteettömyyttä voidaan tarkastella fyysisestä, tiedonsaannin ja sosiaalisesta näkökulmasta. Esteettömällä ulkoilupaikalla asukas voi toimia yhdenvertaisesti riippumatta henkilökohtaisista ominaisuuksistaan, kuten fyysisistä liikuntaedellytyksistään, tiedonsaannillista rajoitteistaan tai sosiaalisista lähtökohdistaan.

Turvallisuuden kokemus

Turvallisuuden tunne on tärkeä tekijä ulkoilu- ja liikuntapäätöstä tehtäessä. Turvallisuus voi olla joko mitattavaa turvallisuutta, joka määritellään esimerkiksi onnettomuuksien määrällä, tai ihmisen omaa kokemusta turvallisuuden tunteesta. Kokemus turvallisuudesta riippuu esimerkiksi valaistuksen määrästä tai alueen viihtyvyydestä. Koettu turvattomuus on lisääntynyt. Suomalaisia tutkimuksia asukkaiden kokeman turvallisuuden määrittämisestä ja fyysisen ympäristön vaikutuksesta turvallisen elinympäristön syntymiseen on vähän. Elinympäristön vaarallisen kokemisen tiedetään kuitenkin rajoittavan arkiliikunnasta erityisesti naisilla. Pelot rajoittavat myös lasten liikkumista. (Liikunta ja elinympäristö 2011.)

Monipuolinen luontoympäristö

Monipuolinen luontoympäristö on tärkeä osa ulkoilua edistävää elinympäristöä. Viheralueet voidaan nähdä asukkaille tarjottavina palveluina. Virkistyksen kannalta on tärkeää, että viheralueita on riittävästi, ne sijaitsevat riittävän lähellä asutusta ja ne ovat turvallisten sekä sujuvien liikenneyhteyksien päässä. Viheralueiden riittävyyskokemus on yksilöllinen ja siihen

vaikuttavat esim. viheralueiden yhtenäisyys tai pirstaleisuus. Lähes poikkeuksetta viheralueita pidetään asumisviihtyvyyden tärkeänä tekijänä. Tärkeimpiä laatutekijöitä viheralueisiin liittyen ovat kaunis maisema, rauha, hiljaisuus sekä metsäntuntu. (Pelkonen & Tyrväinen 2005.)

Lajitrendit

Elämäntyylien muutoksen ja erilaisten valintojen kautta syntyvät uudet lajit asettavat myös uusia vaatimuksia ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksille. Esimerkiksi rullalautailun, retkiluistelun ja lumikenkäilyn vaatimukseen on vastattu jo monessa kunnassa luomalla niille harrastamisolosuhteet. Kunnalla tulee olla tietoa kuntalaisten tarpeista, jotta niihin pystytään vastaamaan. Lajitrendien muutosten tarkastelu on tärkeää myös tutkittaessa liikuntapaikan elinkaarta. Monipuoliset mahdollisuudet takaavat, että liikuntapaikka mukautuu helposti myös uusien lajien vaatimuksiin.

Ilmastonmuutos ulkoiluolosuhteiden haastajana

Liikunta, urheilu ja ulkoilu vaikuttavat ympäristöön ja toisaalta ympäristöongelmat vaikuttavat liikunnan ja ulkoilun harrastamiseen. Ympäristöhaasteista yksi keskeisin on ilmastonmuutos, joka tulee vaikuttamaan myös ulkoilun olosuhteisiin ja ulkoilulajien valikoimaan tulevaisuudessa. Maapallon keskilämpötila on noussut viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana selvästi. Uusimpien laskelmien mukaan lämpötila tulee nousemaan seuraavan sadan vuoden aikana vähintään kahdesta kuuteen astetta. Tämä vaikuttaa suoraan sekä perinteisten, että uusien lumilajien harrastamiseen.

2.3 Lainsäädäntö ulkoiluolosuhteiden edistämisen taustalla

Kuntalain (1995) mukaan kuntien keskeinen tehtävä on asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Tämä tehtävä kuuluu kaikille hallinnonaloille. Kansanterveyslaki (2004) määrittää kunnille vastuun asukkaidensa terveyden edistämisestä. Ulkoilulaissa (1973) määritellään kunta ulkoilureiteistä vastaavaksi tahoksi ja liikuntalaki (1998) määrittää kuntien roolia liikuntapalveluiden tuotannossa, joiden piiriin myös ulkoiluolosuhteiden ja -palveluiden voidaan laskea kuuluvan. Lain mukaan kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa erityisryhmät huomioon ottaen.

Palveluiden tuotantoa määrittelevän lainsäädännön rinnalla merkittävässä osassa ulkoiluolosuhteita kehitettäessä on yhdyskuntasuunnittelun perustana oleva maankäyttö- ja rakennuslaki (1999). MRL:n mukaan kunnan on huolehdittava alueiden käytön suunnittelusta sekä hyvän ja kestävä kehitystä edistävän elinympäristön syntymisestä alueellaan. Ulkoilu- ja virkistysalueiden riittävää määrää ja saavutettavuutta pidetään sekä yleisesti, että tutkimusten mukaan hyvän elinympäristön yhtenä tunnuspiirteenä. Lain mukaan tavoitteena tulee olla alueiden käytön järjestäminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä. Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on lain mukaan edistää turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista, palvelujen saatavuutta sekä liikenteen tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä.

Ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksia käsitellään myös liikunnan näkökulmasta monissa periaatepäätöksissä. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2010 suositukset liikunnan edistämiseksi kunnissa. Suositukset julkaistiin viiden ministeriön sekä Kuntaliiton ja

liikuntajärjestöjen yhteistyöllä. Suositusten tavoitteena on kannustaa kuntia tekemään liikunnasta kunnan keskeinen strateginen valinta. Suosituksessa annettujen muistilistojen avulla tuetaan eri hallintokuntien johtoa liikunnan edistämistyössä ja tarjotaan ideoita edellytysten luomiseksi erityisesti terveyttä edistävän liikunnan kannalta. Valtioneuvosto antoi liikunnan edistämisen linjoista periaatepäätöksen vuonna 2008. Periaatepäätöksessä valtioneuvosto sitoutuu edistämään liikunnallista elämäntapaa lisäämällä arkiliikkumisen mahdollisuuksia elämänkulun eri vaiheissa. Vuonna 2009 Opetusministeriö antoi toimenpidesuunnitelman periaatepäätöksen toteuttamiseksi. Toimenpidesuunnitelmassa suositellaan helposti saavutettavien liikkumisympäristöjen luomista ja hallinnonalojen yhteistyötä liikunnan aseman edistämiseksi esimerkiksi kaavoituksessa. Opetusministeriö esittää myös ehdotuksessaan kansalliseksi liikuntaohjelmaksi (2008) vision Suomesta yhteiskuntana, jossa kaikilla on yhdenvertainen mahdollisuus harrastaa liikuntaa. Valtion liikuntaneuvosto linjasi myös vuonna 2008 Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 asiakirjassaan liikuntaolosuhteiden tulevien vuosien arvopohjaa. Asiakirja nimeää liikuntaolosuhteiden keskeisiksi arvoiksi esteettömyyden, helpon saavutettavuuden, tasa-arvoisuuden ja turvallisuuden. Samalla liikkumisympäristöjä tulisi kehittää kestävä kehityksen periaatteet huomioiden. Asiakirjassa korostetaan myös liikuntaolosuhteiden kehittämistä hallinto- ja sektorirajat ylittävän yhteistyön voimin. Ulkoiluolosuhteiden kehittämisessä yhdistyvät kaikki nämä elementit.

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen rinnalla kunta on vastuussa palveluidensa ja esimerkiksi ulkoilupaikkojensa turvallisuudesta. Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (2004) koskee myös kuntia ja sen merkitys kasvaa koko ajan. Mikäli kunta ei riittävästi huolehdi tarjoamiensa palveluiden turvallisuudesta, se voi joutua vahingonkorvausvastuuseen kuluttajille aiheutuneista vahingoista. Palvelun tarjoajan tulee kartoittaa tarjoamansa palvelun riskit sekä pyrkiä ennalta ehkäisemään vaarasta mahdollisesti aiheutuvat onnettomuudet hyvällä tiedottamisella kohteista ja kohteiden viitoittamisella sekä ryhtyä heti tarvittaviin toimenpiteisiin havaitun vaaran poistamiseksi. Laissa asetettu palvelun tarjoajan huolellisuusvelvollisuus on tiukka. Palvelun tarjoaja ei voi vedota siihen, että palvelua koskevia määräyksiä ja ohjeita ei ole olemassa, vaan palvelun tarjoajan velvollisuutena on hankkia tarvittavat tiedot jollain muulla tavalla ja ryhtyä toimenpiteisiin vaaran takia. Tämä koskee myös kunnan ostopalveluja, kuten esimerkiksi kunnossapito- ja yhteistyösopimuksia yhdistysten kanssa.

2.4 Yhteistyö ulkoiluolosuhteiden kehittämisen edellytyksenä

Kunnissa ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksista vastaavat tahot vaihtelevat ja vastuu jakaantuu monelle taholle. Poikkihallinnollinen yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää ulkoiluolosuhteiden edistämisessä. Suunniteltaessa ja kehitettäessä ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksia korostuu kokonaisvaltaisen yhdyskuntasuunnittelun merkitys. Viheraluevaraukset tulisi huomioida jo yleiskaavatasolla, jotta ne kaavahierarkian myötä tulisivat esiin myös asemakaavoissa. Viheralueita tulisi varata kunnan yhdyskuntasuunnittelussa riittävästi ja samalla huomioida niiden saavutettavuus kunnan asuinalueiden näkökulmasta.

Moni kunta tekee yhteistyötä myös kolmannen sektorin kanssa ulkoiluolosuhteiden edistämisessä. Yhdistykset antavat kaavalausuntoja sekä rakentavat, kunnostavat ja ylläpitävät latuja, retkeily- ja ulkoilureittejä, luontopolkuja sekä levähdyspaikkoja. Kokonaisuudessaan selvää on, että kolmas sektori on merkittävä tuki kunnalle ulkoilupaikkojen ylläpidossa ja jonka roolia olosuhdetyössä on syytä vahvistaa kuntien voimavarojen kiristyessä.

3 KOUVOLALAISTEN ULKOILUTOTTUMUKSET

3.1 Asukaskyselyn vastaajien taustatiedot

Selvityksen asukaskyselyn vastaajista 0,3 prosenttia oli alle 15 -vuotiaita, yhteensä 92,8 prosenttia työikäisiä eli 15–64 -vuotiaita ja yhteensä 6,7 prosenttia yli 65 -vuotiaita. Juuri eläköityvien tai eläkkeelle jäävien 66–75 -vuotiaiden ikäluokka on kohtuullisen hyvin edustettuina kyselyssä: 4,8 prosenttia vastaajista oli juuri tätä ikäluokkaa. Vanhin vastaaja asukaskyselyssä oli 80 -vuotias. (Kouvolan ulkoiluolosuhteiden asukaskyselyn tulokset 2011.)

Suhteutettuna Kouvolan väestörakenteeseen korostuu vastauksissa työikäisen väestön mielipide. Tästä kertoo myös vastaajien pääasiallinen toiminta. Vastaajista noin 73 prosenttia on työelämässä joko yrittäjänä, toimihenkilönä tai työntekijänä. Opiskelijoita tai koululaisia vastaajista on 4,2 prosenttia ja työttömiä tai lomautettuja 4,8 prosenttia. Kouvolan työttömyysprosentti oli vuoden 2009 lopussa 10,3 prosenttia (Kouvolan kaupungin talousarvio 2011). Eläkkeellä vastaajista oli noin 14,7 prosenttia siinä missä Kouvolan väestössä eläkeikäisen (yli 64 -vuotiaat) väestön osuus oli vuoden 2010 ennusteen mukaan 20,8 prosenttia (Tilastokeskus). Ikääntyvän väestön suhteellisesti vähäinen osuus on odotettu tulos tehtäessä sähköistä kyselyä. Hankkeen tutkimusekonomisista syistä kysely toteutettiin sähköisenä.

Asukkailta kysyttiin taustatietona myös heidän asumistilannettaan. Vastaajista noin 46,2 prosenttia on lapsiperheitä. Kahden aikuisen lapsettomia talouksia oli noin 37,6 prosenttia vastaajista. Sinkkuja eli yhden aikuisen talouksia oli noin 13,8 prosenttia vastaajista. Vastaajien sukupuolta tarkasteltaessa, olivat naiset miehiä enemmän edustettuina asukaskyselyssä sekä suhteutettuna Kouvolan väestöön: vastaajista noin 60,2 prosenttia oli naisia ja 39,8 prosenttia miehiä. Tämän tyyppisissä kyselyissä naiset ovat perinteisesti aktiivisempia vastaamaan.

Asukaskyselyssä kysyttiin myös vastaajan asuinpaikkaa Kouvolassa. Vastaajat jakautuvat tasaisesti Kouvolan asuinalueille. Yhteensä 28 prosenttia vastaajista asuu vanhan Kouvolan alueella ja 72 prosenttia kuntaliitoksessa Kouvolaan yhdistyneiden 5 kunnan alueella.

Tarkasteltaessa vastaajien yhdistysaktiivisuutta, voidaan sanoa kyselyyn vastanneen sekä itsenäisesti liikuntaseuraan kuulumatta liikkuvia ja ulkoilevia sekä vastaajia, jotka kuuluvat liikuntaseuraan, liikkuvat seuran vuoroilla tai liikkuvat seuran toiminnan ulkopuolella, mutta kuuluvat seuraan. Kokonaisuudessaan vastaajista liikuntaseuraan kuului noin 23 prosenttia vastaajista ja liikuntaseuraan kuulumattomia itsenäisesti ulkoilevia ja liikkuvia oli noin 77 prosenttia vastaajista.

3.2 Ulkoilu- ja liikunta-aktiivisuus

Toteutetussa asukaskyselyssä yhtenä osa-alueena kartoitettiin kouvolaisten ulkoilu- ja liikunta-aktiivisuutta. Ulkoilu määriteltiin kodin pihapiirin ulkopuolella vapaa-ajalla omin lihasvoimin tapahtuvaksi vähintään 15 minuuttia kestäväksi liikkumiseksi ja oleskeluksi. UKK -instituutin terveysliikuntasuosituksen mukaan ihmisen tulisi harrastaa perusliikuntaa yhteensä 3-4 tuntia viikossa jaettuna kaikille viikonpäiville eli vähintään 30 minuuttia päivässä. Yleisesti ottaen ulkoilua ei välttämättä aina mielletä liikunnaksi vaikka se usein sitä onkin. Toiset ulkoilevat liikkuaan ja toiset ulkoilevat esimerkiksi luontoelämysten vuoksi tai siirtyäkseen paikasta toiseen.

Asukaskyselyn vastaajat ulkoilevat verrattain paljon: 38,8 prosenttia vastaajista ulkoilee päivittäin ja 51,3 useammin kuin kerran viikossa. Liikuntaa vastaajista harrastaa päivittäin 38,5 prosenttia ja useamman kerran viikossa 54,3 prosenttia. Vastaajissa painottuvat aktiiviset ulkoilijat ja liikkujat. Tämä on odotettu tulos: paljon ulkoilupaikkoja käytävillä on myös suurempi halu kehittää olosuhteita ja osallistua kyseisenlaiseen asukaskyselyyn. 7,7 prosenttia vastaajista sanoo ulkoilevansa kerran viikossa ja liikuntaa kerran viikossa sanoo harrastavansa 4,8 prosenttia vastaajista. Harvemmin kuin kerran viikossa ulkoilee alle prosentti vastaajista ja myös alle prosentti vastaajista sanoo harrastavansa liikuntaa harvemmin kuin kerran viikossa. Kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan (2009–2010) ”harvemmin” tai ”ei koskaan” -liikkuvien osuus on noin 10 prosenttia suomalaisesta aikuisväestöstä (19–65 -vuotiaat). Tämä on ryhmä, joka tulee huomioida tulevaisuuden yhdyskunta- ja liikuntasuunnittelussa.

3.3 Suosituimmat ulkoilulajit

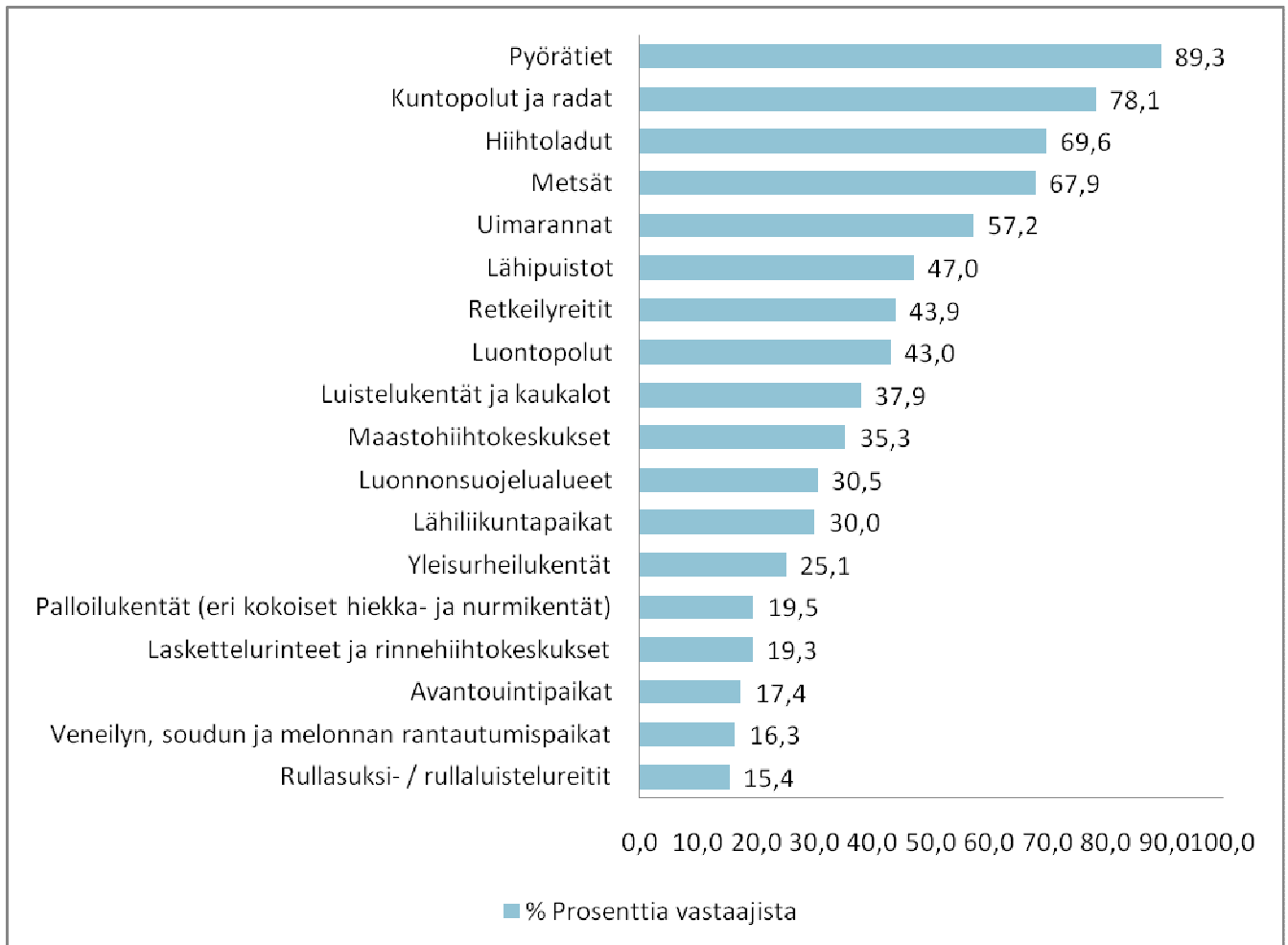
Asukkailta kysyttiin Sulka II -hankkeen asukaskyselyssä heidän eniten harrastamiaan ulkoilulajeja. Suosituimpia lajeja vastaajien keskuudessa olivat kävelylenkkeily, hiihto, pyöräily ja juoksulenkkeily. Myös koiran ulkoiluttaminen on suosittua. Muitakin lajeja nimettiin eniten tai toiseksi eniten harrastettujen lajien joukkoon, mutta yksikään ei noussut reilusti yli prosentin osuuden eli vastaukset hajaantuivat monien eri ulkoilulajien välille.

Asukkailta kysyttiin myös lajeja, joita he tulevaisuudessa haluaisivat harrastaa enemmän sekä lumiseen aikaan että sulan maan kaudella. Vastaajat nimesivät 1–3 tärkeintä lajia, joita haluaisivat harrastaa tulevaisuudessa. Lumiseen aikaan 34 prosenttia kaikista vastauksista oli hiihto. Esiin nousivat myös luistelu (14,1 prosenttia vastaajista) ja kävelylenkkeily (9,2 prosenttia vastaajista). Sulan maan kaudella vastaajat haluaisivat tulevaisuudessa harrastaa enemmän pyöräilyä (19,7 prosenttia) ja kävely- ja juoksulenkkeilyä (11,6 prosenttia ja 7,2 prosenttia vastaajista). (Kouvolan ulkoiluolosuhteiden asukaskyselyn tulokset 2011.)

3.4 Ulkoilupaikkojen käyttö

Asukaskyselyssä vastaajat saivat arvioida yleisellä tasolla ulkoiluun erilaisilla ulkoilupaikoilla. Kysymys kuului, käytätkö kohdetta ulkoiluun? Vaihtoehtoina oli 36 erilaista ulkoilupaikkaa tai ulkoilupaikkakokonaisuutta. 89,3 prosenttia vastaajista käyttää pyöräteitä tai kevyen liikenteen väyliä ulkoiluun. Hiihtoladut (noin 69,6 prosenttia vastaajista), metsät (67,9 prosenttia vastaajista) sekä kuntopolut ja radat (78,1 prosenttia vastaajista) ovat myös suosittuja ulkoilupaikkoja. Muita suosittuja ulkoiluun käytettyjä kohteita ovat luontopolut sekä retkeilyreitit (noin 43 prosenttia vastaajista), uimarannat (noin 57,2 prosenttia) ja lähipuistot (noin 47 prosenttia). Myös muita kohteita käytetään, mutta niiden käyttö ei noussut yli kymmenen prosenttiyksikön. (Kuvio 1.) Kokonaisuudessaan eniten ulkoiluun käytetyistä kohteista hyvin pieni osa on pitkälle rakennettuja.

Kuvio 1. Käytätkö kohdetta ulkoiluun? (N=570)



Asukailta kysyttiin myös heidän eniten lumisella ja eniten sulan maan kaudella käyttämäänsä ulkoilupaikkaa. Samalla asukkaat saivat esittää kehittämisehdotuksia kyseistä ulkoilupaikkaa koskien. Yhteensä 525 vastaajaa nimesi eniten käyttämänsä ulkoilupaikan sekä lumisella kaudella että sulanmaan kaudella. Yhteensä kyselyssä oli 570 vastaajaa.

Lumiseen aikaan vastaajat nimeivät tiettyjä suosittuja kohteita, mutta muuten ulkoilupaikkojen käyttö hajaantuu. Paljon mainintoja keräävät ladut ympäri kuntaa. Anjalan kuntorata, Haukkavuoren ulkoilukeskus, Korian pururata, Valkeala -talon ympäristö sekä Palomäki-Valkeala -reitti, Mielakan valaistu latu, Palomäen pururata, Myllykosken pururata, Niivermäen ja Niinimäen ladut saavat mainintoja. Myös luistelukentät ja koulujen pihojen jäät sekä Mielakan laskettelurinne saavat mainintoja. Kokonaisuudessaan käyttö hajaantuu ympäri kuntaa asukkaan asuinpaikan perusteella. Myös kevyen liikenteen väylät ovat suosittuja, vaikka onkin kyse talvesta. Lenkkeilykausi jatkuu talvella kevyen liikenteen väylillä.

Sulan maan kaudella suosituimmaksi yksittäiseksi kohteeksi kaiken kaikkiaan nousevat talvea enemmän erilaiset kotoa lähellä olevat kevyen liikenteen väylät, pururadat, lähimetsät sekä luontopolut erona lumisen kauden eniten käytettyyn, hieman kauempana sijaitsevaan hiihtolatuun. Paljon käytetty kohde on kuitenkin myös kesällä ympäri uutta Kouvola sijaitsevat pururadat esimerkiksi Myllykoskella, Niivermäessä, Inkeroisissa ja Palomäellä sekä monissa muissa kohteissa. Toinen todella suosittu kohde on pyörätie/kevyen liikenteen väylä. Myös Sippolan, Anjalan, Utin, Tuohikosken ja Myllykosken urheilukentät saavat mainintoja. (Kouvolan ulkoiluolosuhteiden asukaskyselyn tulokset 2011.)

3.5 Ulkoilupaikan valinnan tekijät

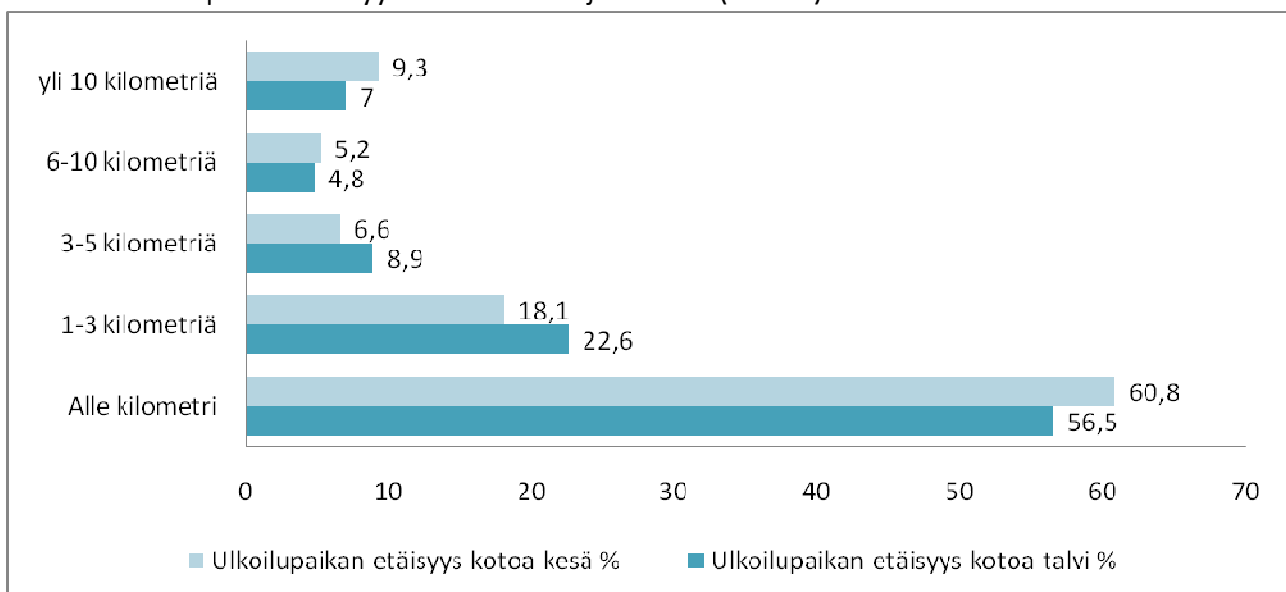
Asukaskyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan ulkoilupaikan valintaan vaikuttavien tekijöiden tärkeyttä. Tärkeimmiksi tekijöiksi ulkoilupaikan valinnassa nousivat ulkoilua rajoittavien tekijöiden suuntaisesti ulkoilupaikan hyvä kunto, ulkoilupaikan turvallisuus sekä hyvä valaistus. Vähiten tärkeää vastaajille oli palvelujen sijainti lähellä ulkoilupaikkaa. (Kouvolan ulkoiluolosuhteiden asukaskyselyn tulokset 2011.)

3.6 Ulkoilupaikkojen saavutettavuus

Asukkaat arvioivat myös eniten käytettyjen ulkoilupaikkojensa etäisyyttä kotoa (Kuvio 2). Lisäksi heiltä kysyttiin kulkuvälinettä ulkoilupaikalle. Eniten käytetty ulkoilupaikka sijaitsee keskimäärin kauempana kotoa talvella kuin kesällä: 0–200 metriä kotoa sijaitsevien ulkoilupaikkojen käyttö lisääntyy kesällä.

Kesällä noin 27 prosenttia vastaajista sanoo ulkoilupaikan sijaitsevan 0-200 metrin päässä kotoa ja talvella noin 21,5 prosenttia. Lähiulkoilu ja -virkistysmahdollisuuksien, kuten lähimetsien ja kevyen liikenteen väylien käyttö siis lisääntyy kesällä. Kokonaisuudessaan isoa eroa ei kuitenkaan käytössä ole kun tarkastellaan alla kilometrin päässä sijaitsevia eniten käytettyjä ulkoilupaikkoja. Kesällä alle kilometrin päässä kotoa sijaitsevia paikkoja käyttää noin 60,8 prosenttia ja talvella 56,5 prosenttia vastaajista. 1–3 kilometrin päässä kotoa sijaitsevaa paikkaa käyttää kesällä noin 18,1 prosenttia vastaajista siinä missä 22,6 talvella prosenttia vastaajista.

Kuvio 2. Ulkoilupaikan etäisyys kotoa kesällä ja talvella (N=525).



Ulkoiupaikalle kuljettiin useammin yksityisellä moottoriajoneuvolla talvella (36 prosenttia) kuin kesällä (19,5 prosenttia). Talvikaudella ulkoilupaikalle kuljettiin myös kävellen tai juosten (60 prosenttia). Kesällä eniten ulkoilupaikalle liikutaan kävellen tai juosten (noin 57,6 prosenttia) tai pyörällä (13,4 prosenttia) edellä mainitun moottoriajoneuvon lisäksi. Talvella pyörällä kulkee eniten käytetylle ulkoilupaikalle vain muutama. Yksikään ei sano kulkevansa Kouvolassa kesällä tai talvella ulkoilupaikalle julkisella kulkuvälineellä. Kesällä alle prosentti sanoo kulkevansa eniten käytetylle ulkoilupaikalle myös rullaluistimilla tai -laudalla. (Kouvolan ulkoiluolosuhteiden asukaskyselyn tulokset 2011.)

4 KOUVOLAN ULKOILUPAIKKAVERKOSTO

Kouvolan ulkoilupaikkaverkko koostuu erilaisista talvi- ja kesäkauden kuntoradoista ja -poluista, ulkoilureiteistä, luontopoluista lajikohtaisten reittien ja olosuhteiden sekä kaupungin alueella sijaitsevien metsien, kevyen liikenteen väylien, pyöräteiden ja erilaisten puistojen ja viheralueiden lisäksi.

Samanaikaisesti tämän selvityksen kanssa Kouvolassa on tehty liikuntapalveluverkkoselvitystä, jossa Sulka II -hankkeessa kerättyä aineistoa on käytetty tausta-aineistona. Kouvolan liikuntapalveluverkkoselvitys löytyy osoitteesta <http://www.kouvola.fi/Ajankohtaista/2011/04/liikunnanpalveluverkkoselvitys.html>. Tässä luvussa tarkastellaan 1) Kouvolan ulkoilupaikkojen arvosanaa selvityksen asukaskyselyn perusteella, 2) Kouvolan ulkoilupaikkojen valikoimaa Kouvolan liikuntapalveluverkkoselvityksestä puuttuvien kohteiden osalta sekä 3) ulkoilupaikkojen nykytilaa kohteittain ja 4) kehittämisehdotuksia Kouvolan aikaisempien ulkoilu- ja liikuntaolosuhteiden selvitysten ja suunnitelmien, ulkoilutyöryhmän keskustelujen ja ulkoiluolosuhteiden asukaskyselyssä saatujen vastausten näkökulmasta Kouvolan liikuntapalveluverkkoselvityksestä puuttuvien kohteiden osalta. Asukaskyselyssä vastaajat saivat arvioida tyytyväisyyttään kunnassa olevien ulkoilupaikkojen nykytilaan asteikoilla *erittäin tyytyväinen – tyytyväinen – tyytymätön – erittäin tyytymätön*. Käyttämiensä ulkoilupaikkojen kehittämistarvetta vastaajat arvioivat tarkemmin asteikolla *nykytila hyvä – jonkin verran kehittämistarvetta – paljon kehittämistarvetta*. Varsinaiset toimenpideehdotukset on kirjattu tämän selvityksen loppuun.

4.1 Ulkoilupaikkojen kokonaisarvosanat

Ulkoiluolosuhteiden selvityksen asukaskyselyssä asukkaat antoivat arvosanan Kouvolan ulkoiluolosuhteille. Vastaajat arvioivat kysymyksessä tyytyväisyyttään kutakin ulkoiluolosuhteiden kokonaisuutta kohtaan (Taulukko 1). Parhaimman arvosanan saivat puistot (Ka 2,9) ja kuntoreitit (Ka 2,9). Myös puistoihin, retkeilyreitteihin ja luontopolkuihin ollaan tyytyväisiä (Ka 2,9). Huonoimman arvosanan saivat uimarannat (Ka 2,5). Kokonaisuudessaan asukaskyselyn vastaajat ovat tyytyväisiä Kouvolan ulkoilupaikkoihin. Analysointivaiheessa vastauksista poistettiin ”ei tyytyväinen eikä tyytymätön” -vastausvaihtoehto.

Taulukko 1. Kouvolan ulkoilupaikkojen arvosana Sulka II -hankkeen asukaskyselyn perusteella.

	4 erittäin tyytyväinen	3 tyytyväinen	2 tyytymätön	1 erittäin tyytymätön	Yhteensä	ka.
Hiihtoladut	67	249	66	12	394	2,9
Kuntoreitit	45	280	56	11	392	2,9
Puistot	35	259	46	11	351	2,9
Retkeilyreitit	39	198	35	16	288	2,9
Luontopolut	30	202	37	14	283	2,9
Pyörätiet/kevyen liikenteen väylät	52	305	83	27	467	2,8
Lähiliikuntapaikat	32	230	61	17	340	2,8
Ulkokentät	20	159	59	20	258	2,7
Uimarannat	18	173	97	35	323	2,5

4.2 Reittiverkosto

Kouvolan ulkoilu- ja virkistysreittiverkosto on yhdistelmä kevyen liikenteen väyliä, erilaisia ulkoilureittejä ja kuntoratoja, valaistuja ja valaisemattomia hiihtolatuja sekä pelkästään talvisin ylläpidettäviä latuja esimerkiksi vesistöjen jäillä. Kaupungin ulkoilureitistöön kuuluu 110 km valaistuja kuntoreittejä/ hiihtolatuja ja noin 250 km muita kuntoreittejä/latuja. Lisäksi ulkoilureittien rinnalla ulkoilupaikkoina toimivat pyörätiet ja kevyenliikenteen väylät. Tätä verkostoa ja kehittämistarpeita on kuvattu tarkemmin Kouvolan liikuntapalveluverkkoselvityksessä, jossa myös tämän selvityksen tausta-aineistoa hyödyntäen on linjattu ulkoilureittien tulevaa kehittämistä.

Pyörätiet ja kevyen liikenteen väylät

Tämän selvityksen asukaskyselyn vastaajista 92 prosenttia sanoi käyttävänsä pyöräteitä ulkoiluun. Pyöräteiden ja kevyen liikenteen väylien aktiivinen käyttö heijastuu selvityksen kohteita kuntoon liittyviin tuloksiin. Vastaajista 27 prosenttia sanoo Kouvolan pyöräteiden nykytilan olevan hyvä, 47,8 prosenttia näkee niillä jonkin verran kehittämistarvetta ja 14,9 prosenttia on sitä mieltä että pyöräteillä on paljon kehittämistarvetta. Pyöräteiden kehittämiselle siis on tarvetta.

Varsinaisia kehittämisehdotuksia tarkasteltaessa kohdistuvat kehittämistarpeet olemassa olevien väylien kunnan parantamiseen ja routavaurioiden huoltamiseen keväällä. Keskustan pyöräteihin ja kevyen liikenteen väyliin ollaan tyytyväisiä. Isommat haasteet pyöräteiden ja kevyen liikenteen väylien osalta ovatkin keskustasta ja kuntaliitoksessa Kouvolaan yhdistyneiden alueiden välillä liikuttaessa. Verkoston kehittämistä tietyillä matkaväleillä toivotaankin asukaskyselyssä moneen otteeseen. Anjalan ja Ummeljoen välillä vaikuttaisi olevan tarvetta pyörätielle. Myös Kymen Paviljongin ja Korian hautausmaa välille toivotaan päällystettyä pyörätietä. Välillä on lyhyt asfaltoimaton pätkä, joka muun muassa rajoittaa rullaluistelua. Nämä reitit myös täydentäisivät nykyistä verkostoa luoden rengasmaisen reitin kymmenien kilometrien pituisen reitin ja edistäisivät myös työmatkapyöräilyä.

Myös kevyen liikenteen välillä harrastettavat rullasuksi- ja rullaluistelureitit saivat mainintoja: 23 prosenttia kaikista vastaajista sanoi niillä olevan jonkin verran tai paljon kehittämistarvetta. Kehittämisehdotuksissa sama asia nousee pinnoitteiden yhteydessä esiin. Tarvetta vaikuttaisi olevan ennen kaikkea rullaluisteluun ja rullasuksihiihtoon kunnan puolesta soveltuvalle reitille, joka on pinnaltaan hyvässä kunnossa ja tarpeeksi pitkä lajin harrastamiseen.

Kuntopolut ja -radat, luontopolut ja retkeilyreitit

Kokonaisuudessaan Kouvolan erilaiset reitit lukuun ottamatta pyörätietä vaativat tämän selvityksen perusteella jonkin verran kehittämistä (Kouvolan ulkoiluolosuhteiden asukaskyselyn 2010). Kokonaisuudessaan vaikuttaisi, että ulkoilureitteihin ollaan tyytyväisiä, mutta varsinkin kuntopolkujen ja -ratojen kohdalla kehittämistä tulisi tehdä. Monet kohteet tarvitsevat uusia puruja ja ojitusta sekä tasoittamista. Asukaskyselyn kehittämisehdotuksia tarkasteltaessa Inkeröisten pururadan "Anjalan lenkki", Myllykoski-Inkeröinen pururata, Hinkismäen pururata, Kaipiaisten kuntorata, Tuohikotin pururata, Kettumäen kuntopolku, Korian pururata ja Niivermäen pururata kaipaisivat kaikki uusia puruja pintaansa. Lautaron kuntopolulle toivotaan pohjan tasausta ja monessa muussakin edellä mainitussa kohteessa nousee esiin nimenomaan reitin kuluminen ja tästä johtuva juurakoiden ja kivien esiin nouseminen.

Hiihtoladut

Selvityksen asukaskyselyssä hiihtoladuille kirjasi kehittämistarvetta 50 prosenttia vastaajista kehittämistarpeen keskiarvon ollessa 2,2 (jonkin verran kehittämistarvetta). Hiihtoladujen kehittämistarve-ehdotuksissa korostuvat latujen kunnossapitoon liittyvät toiveet: varsinkin haja-asutusalueille toivotaan valaistua latua ja latujen kunnossapitoa toivotaan useammin. Kouvolan alueen hiihtoladujen määrä on hyvä ja latuverkostoa on kehitetty. Reittien pohjustuksessa ja kunnossa on kuitenkin parantamistarpeita. Kuntaan toivottiin myös säilötyn tai tykitetyn ensilumen latua. Viime tai tänä talvena sellaiselle ei ole ollut tarvetta, mutta lauhempien syksyjen tullessa asukkaat toivovat ensilumenlatua.

Muut ulkoilureitit

Asukaskyselyssä vastaajista 27 prosenttia oli sitä mieltä, että matkaluisteluireitillä on kehittämistarvetta. Kehittämistarpeen keski-arvo nousi kaikista ulkoilukohteista korkeimmaksi: 1,5 (jonkin verran kehittämistarvetta). Tarkasteltaessa kehittämisehdotuksia kehittäminen liittyy nimenomaan toiveeseen reitin vuosittaisesta olemassaolosta. Kouvolan Kuusaanlammella oli talvena 2009–2010 yhteensä 3 viikkoa matkaluistelurata.

Kouvolassa varsinaista esteettömään luontoliikuntaan suunnattua ulkoilureittiä ei ole. Asukaskyselyn vastaajista 14 prosenttia sanoi pyörätuolireiteillä olevan kehittämistarvetta. Tämä ei ole iso osuus vastaajista, mutta vastausten keskiarvo nousi kaikista ulkoilukohteista toiseksi korkeimmalle. Vastausten keskiarvo on 1,7 eli jonkin verran kehittämistarvetta. Esteettömien reittien osalta Kouvolan viherkaavassa on osoitettu muutama alue esteettömille pyörätuolireiteille. Tulevaisuudessa väestön ikääntyessä esteettömien reittien tarve varmasti nousee entisestään.

Matkaluisteluradan ja esteettömän ulkoilureitin rinnalla Kouvolan ulkoiluolosuhteiden selvityksen aikana esiin nousivat talvikävelyreitit, melontareitit, maastopyöräilyreitit ja ratsastusreitit. Talvikävelyreittien tarve kasvaa talvella harrastettavien ulkoilulajien valikoiman monipuolistumisen myötä. Halu ulkoilla talvisessa metsässä sauvakävellen, lenkkeillen tai koiraa ulkoiluttaen on lisääntynyt viime vuosina. Tulevaisuudessa tarve olosuhteelle tulee varmasti kasvamaan. Melontareittien kehittämisen potentiaali varsinkin luontomatkailun näkökulmasta on alueella valtava monipuolisten vesistö-olosuhteiden vuoksi. Varsinkin melonnan rantautumispaikkoja kaivataan. Maastopyöräilyharrastuksen lisääntyessä saattaa tulevaisuudessa merkittyjen reittien tarve kasvaa. Merkittyjen reittien avulla pysytään sekä harrastuksesta aiheutuvaa luonnon kulumista ohjaamaan suotuisille alueille että tuottamaan palveluja ennen kaikkien luontomatkailijoille. Ratsastusharrastuksen lisääntyessä ja muiden ulkoilijoiden kanssa syntyvien konfliktien ehkäisemiseksi tulevaisuudessa yksi ulkoilureitin tarve on ratsastusreitti.

4.3 Uimarannat ja avantouintipaikat

Kouvolassa on tällä hetkellä 23 uimarantaa ja -paikkaa. Lisäksi yksityiset tahot ylläpitävät 3 uimarantaa. Uimarantoja ja niiden kehittämistarpeita on kuvattu Kouvolan liikuntapalveluverkkoselvityksessä, jossa myös tämän selvityksen tausta-aineistoa hyödyntäen on linjattu kohteiden tulevaa kehittämistä. Ulkoiluolosuhteiden selvityksen asukaskyselyssä uimarannoille merkittiin kehittämistarvetta yhteensä 50 prosenttia vastaajista. Yleinen siisteys sai eniten kehittämisehdotuksia uimarantojen ja -paikkojen suhteen.

Talviuintipaikat

Kouvolassa on viisi talviuintipaikkaa. Avantouintipaikat sijaitsevat Myllykoskella, Valkealassa ja Sippolassa. Orilammella ja Käyrälammella on yksityinen avantouintipaikka. Uusi yksityinen kohde on tulossa Kuusankoskelle. Ulkoiluolosuhteiden selvityksen mukaan avantouintipaikkoihin ollaan kohtalaisen tyytyväisiä.

4.4 Ulkokentät ja lähiliikuntapaikat

Kouvolassa on yhteensä 138 ulkokenttää (palloilu- ja urheilukenttää sekä luistelualuetta) sekä 26 lähiliikuntapaikkaa ja korttelikenttää, joiden kehittämistarpeita on kuvattu Kouvolan liikuntapalveluverkkoselvityksessä, jossa myös tämän selvityksen tausta-aineistoa hyödyntäen on linjattu tulevaa kehittämistä. Palveluverkkoselvityksessä on myös listattu kohteet.

4.5 Erilaiset puistot, ulkoilu- ja virkistysalueet ja suojelukohteet

Kouvolan luonnonympäristö käsittää hoidettuja puistoja, taajamametsiä, katuviheralueita, metsälaikkuja, peltoja, pihvoja ja suojelualueita. Viheralueet toimivat ulkoilu- ja virkistysalueina, liikenteen päästöjen suodattajina, tuulensuojana ja apuna meluntorjunnassa. Ne tekevät kaupunki- ja katualueista viihtyisämpiä ja parantavat oikein sijoitettuina myös liikenneturvallisuutta.

Kouvolan kaupunki hoitaa puistoja, katuviheralueita, kiinteistövihreää, taajamametsiä sekä leikki- ja lähiliikunta-alueita. Asemakaavan mukaisia hoidettavia puistoja on 219 hehtaaria ja katuvihreää 111 hehtaaria. Kaupungin julkisten rakennusten tontilla olevat viheralueet ovat kiinteistövihreää, jota on 75 hehtaaria.

Keskustan lähialueella vihreyttä luovat laajat nurmi- ja metsävyöhykkeet. Kouvolan kaupungin omistamat metsät ovat luokiteltu talous- ja taajamametsiksi, joita on noin 3 600 hehtaaria. Taajamametsät ovat lähimetsiä, ulkoilu- ja virkistysmetsiä ja suojametsiä. Metsien merkitys kaupunkikuvaan on suuri, ne liittävät eri alueet ympäröivään luontoon ja parantavat viihtyvyyttä. Ulkoilu- ja virkistysalueina taajamametsien käyttö on lisääntynyt merkittävästi viime aikoina. Myös koulujen opetuskohteena ja luontopolkuina ne antavat uusia virikkeitä kuntalaisille.

Kouvolassa on muutamia rakennettuja luontopolkuja, joiden nykytilaan on viitattu jo ulkoilureittien kohdalla. Kaupungin mailla niistä sijaitsevat Heisanharjun, Pappikallion, Myllypuron sekä Känkkärän luontopolut. Sen lisäksi Kouvolan alueella on muutamia mm. kyläyhdistysten hoitamia luontopolkuja.

Heisanharjun luonnonsuojelualue on kaunis luontokohde, joka sijaitsee entisen Jaalan kunnan alueella. Heisanharju on kunnan pohjoisosan erämaa-alueella sijaitseva pitkittäisharju- ja pikkujärvijono, jonka erityispiirteet ilmenevät parhaiten Kelesjärven ja Heisanjärven kohdalla. Maantieltä numero 4164 on viitoitus Heisanharjun pysäköintipaikalle, josta lähtee noin kahden kilometrin mittainen polku harjua pitkin. Heisanharju kuvaa juuri sitä harjumaisemaa. Alueella on kota, laavu ja tulentekopaikka. Jaalan Jalaiset ry hoitaa aluetta talkoovoimin. Pappikallion luontopolun varrella voi tutustua monipuolisesti eteläsuomalaiseen metsään. Noin kahden kilometrin mittainen luontopolku kulkee pääosin Pappikallion kuntopolkua myötäillen. Pappikallion alue on luontonsa puolesta erinomainen virkistysalue. Entisen Valkealan puolella sijaitsee Kouvolan kaupungin osittain omistama Myllypuron puronvarsilehto, josta on rauhoitettu

11 ha noin 50 metrin leveydeltä ja 1,2 kilometrin matkalta Kymijoen rannasta ylöspäin. Puron länsirannalle on rakennettu luontopolku, jonka avulla vältetään herkän lehtoluonnon tarpeetonta kulumista. Polun varteen on tehty myös alueen kasveista ja eläimistä kertovia opastauluja. Känkkärän luontopolku sijaitsee Kymijoen maisemissa Anjalan puolella Känkkärän kalliolla. Luontopolku kalliolle lähtee Anjalan puolelta noin 120m voimalaitoksen portilta sähkölinjan jälkeen oikealle. Polulla on korkeusvaihteluja. Lisäksi Kalalammen ympärille on rakennettu pitkospuut.

Lähiseudulla sijaitsee myös Metsähallituksen ylläpitämä Repoveden kansallispuisto, joka sijaitsee noin 50 kilometriä Kouvolan keskustasta pohjoiseen Kouvolan ja Mäntyharjun kuntien alueella. Repovedellä on laaja ja monipuolinen polkuverkosto sekä mahdollisuus mm. kalliokiipeilyyn ja melontaan.

4.6 Vesistöt ulkoilupaikkoina

Veneily ja melonta

Kouvolan kaupungilla on alueellaan 842 vuokrattavaa venepaikkaa Kuusankosken ja Valkealan kaupunginosissa. Kouvolassa sijaitsee Väliväylän melontareitti, joka kulkee Kannuskoskelta Haukkajärven kautta Kuusankoskelle. Lisäksi jokimelontamahdollisuus on Kymijoella, jossa pitempi yhtenäinen reitti alkaa Inkeröisistä jatkuen Pyhtäälle ja Kotkaan. Ulkoiluolosuhteiden selvityksen asukaskyselyssä asukkaat toivoivat jonkin verran Kouvolan melontareittien kehittämistä. Varsinkin lasku- ja nousupaikkoihin toivottiin kiinnitettävän huomioita. Kymijoen rantautumispaikat olisi sovittava maanomistajien kanssa, reitin onnistuminen ei niinkään ole rahasta kiinni. Reitti on olemassa mutta merkityt lasku- ja nousupaikat tulee olla olemassa, jotta se voidaan merkata karttaan. Selvityshankkeita Kymijoesta on tehty matkailupuolella. LSYsyn 2011 aikana valmistuu 10 rantautumispaikkaa/laavua Väliväylälle.

Virkistyskalastus

Virkistyskalastuksen mahdollisuudet ovat vesistörikkaalla seudulla hyvät. Alueen läpi virtaa Etelä-Suomen suurin lohi- ja meritaimen joki - Kymijoki - sekä useita muita vesistöjä suurista järvistä pienempiin järviin ja lampiin sekä jokiin ja erilaisiin reittivesiin. Jaalan kosket, Sonnanjoki, Paaskosken Jyräänjoki, Puolakankoski ja Voikoski toimivat Kouvolan jokien kalastuspaikkoina. Järvikalastusta voi harrastaa Iitin-Jaalan, Kymijoen, Summa-, Vehka- ja Virojoen, Valkealan ja Vuohijärven kalastusalueilla.

4.7 Yksittäiset ulkoilupaikat ja -kohteet

Golfkentät ja frisbeegolfradat

Golfin harrastuspaikkoja Kouvolassa ovat Kouvolan Golfkeskus Boygey, Lampila Golf Jaalassa ja KoskiGolf Kuusankoskella. Frisbeegolfrata Kouvolassa sijaitsee Urheilupuistossa. Rata on kaupungin omistuksessa. Ulkoiluolosuhteiden selvityksen asukaskyselyssä frisbeegolfrata saikin kiitosta ja kehuja asukkailta ja sen rakentamista pidettiin onnistuneena ratkaisuna.

Ampumaurheilu

Valkealassa sijaitsee Tyrrin ampumaurheilukeskus. Inkeröisissä sijaitsee myös Inkeröisten ampujien ylläpitämä ampumarata. Myös Myllykoskella paikallinen seura Myllykosken ampujat pitää ampumarataa yllä.

Hevos- ja raviurheilu

Hevos- ja raviurheilun toiminnot ovat keskittyneet Kouvolan Raviradalle ja Ratsastuskeskukseen. Lisäksi ratsastustalleja on eri puolilla Kouvola yhteensä 13.

Koiraurheilu

Kouvolassa on kolme koira-aitausta. Yksi aitauksista sijaitsee Eskolanmäessä Ummeljoenraitin varrella, toinen Palomäen ulkoilualueella Sammonkadun päästä koilliseen vievän ulkoilureitin varrella ja kolmas Kouvolan terveyskeskuksen takana, vanhalla ratapenkalla.

Ilmailu

Ilmailua voi Kouvolassa harrastaa Kouvolan Seudun Ilmailuyhdistyksen toimintaan osallistumalla. Yhdistyksen tulikohtana toimii Selänpään lentokenttä.

4.8 Ulkoilupalvelut: viitoitukset, taukopaikat, karttamateriaalit ja viestintä

Kouvolan ulkoiluolosuhteiden asukaskyselyssä ulkoilua tukevia palveluita pyydettiin arvioimaan viisiportaisella *erittäin hyvä – hyvä – ei hyvä eikä huono – huono – erittäin huono* -asteikolla. Analysointivaiheessa keskimäinen vastaus (ei hyvä eikä huono) poistettiin vastauksista. Avoimissa vastauksissa vastaajat saivat myös tuoda esiin havaitsemiaan puutteita ja esittää omia kehittämisehdotuksiaan. Kokonaisuudessaan suhteutettuna ulkoilupaikkojen arvosanoihin, on ulkoiluolosuhteisiin liittyvissä palveluissa enemmän kehittämistä. (Taulukko 2.) Ulkoilupalvelut ovat valikoima ennen kohteeseen lähtöä tarvittavia sähköisiä ja paperisia karttamateriaaleja, informaatiota kohteen sijainnista, laadusta, vaikeusasteesta ja muista palveluista. Samalla ulkoilupalveluja ovat itse kohteessa olevat palvelut, kuten viitoitukset, tauko- ja nuotiopaikat ja muut ohjelma- ja vuokrauspalvelut.

Taulukko 2. Ulkoiluolosuhteisiin liittyvien palvelujen arvosanat.

	4 Erittäin hyvä	3 Hyvä	2 Huono	1 Erittäin huono	Yhteensä	ka.
Opastustaulut ja viitat	11	189	103	20	323	2,6
Kunnan sähköiset ja paperiset ulkoilukarttamateriaalit	5	140	109	31	285	2,4
Ruoanlaitto-, tauko- ja yöpymispaikat	7	106	117	29	259	2,4
Yrittäjien tuottamat palvelut (esim. kahvilat ja ohjelmapalvelut)	8	108	145	27	288	2,3
Esitteet ja tiedotteet internetin, lehtien, radion ja television kautta	9	110	132	40	291	2,3
Välineiden vuokraus- ja huoltopalvelut	5	70	156	43	274	2,1

Parhaan arvosanan saivat opastustaulut ja viitat (Ka 2,6). Ruoanlaitto-, tauko- ja yöpymispaikat sekä sähköiset ja paperiset ulkoilukarttamateriaalit saivat arvosanan 2,4. Kouvolassa on yhteensä 6 ulkoilumajaa (yksityiset ja kaupungin yhteensä) ja 16 muuta taukopaikkaa/ laavua. Lisäksi syksyn 2011 aikana valmistuu 10 rantautumispaikkaa/laavua Väliwäylälle.

Kokonaisuudessaan suhteutettuna ulkoilupaikkojen arvosanoihin, on ulkoiluolosuhteisiin liittyvissä palveluissa enemmän kehittämistä. Vastaajat jättivät yhteensä 180 kehittämisehdotusta eli noin 31,5 prosenttia vastaajista jätti kehittämisehdotuksen Kouvolan ulkoilupalveluja koskien. Eniten

kehittämistarvetta vaikuttaisi olevan Kouvolassa ulkoilupaikoista tiedottamisessa sekä sähköisesti että yleensä. Kouvolassa tietoa kohteista tuotetaan kaupungin kotisivujen ja kaupungin sähköisen karttapalvelun avulla. Liikuntatoimen kotisivuilta löytyy listaus kaupungin liikuntapaikkojen valikoimasta. Kotisivuilla on latujen kunnossapitoa reaaliajassa seuraava palvelu ja kesällä sinne päivittyvät virallisten uimarantojen tiedot ja vedenlaadun mittaustulokset. Asukaskyselyn mukaan informaatiota kaikkien liikuntapaikkojen valikoimasta voidaan vielä kehittää. Karttamateriaaleja löytyy sähköisenä mutta esitteet kohteista vaativat päivittämistä. Kesällä 2011 on julkaistu painettu Kouvolan ulkoilukartta, joka on myynnissä 10 euron hintaan. Ulkoilukartta toivottavasti lisää tietoisuutta ulkoilumahdollisuuksista ja -palveluista.

5 ULKOILUOLOSUHTEIDEN MUUTOS KOUVOLASSA

Ulkoiluolosuhteiden toimintaympäristö on muuttunut ajan myötä. Liikuntakulttuuri on laajentunut urheilusta kuntoilun kautta terveys- ja arkiliikuntaan. Ulkoilun ja liikunnan merkitys terveyden, hyvinvoinnin ja elämänlaadun lähteenä on vahvistunut. Liikunnalla ja ulkoilulla on todettu saavutettavan yksilötason terveyttä edistävien fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten vaikutusten lisäksi merkittäviä kansantaloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Liikunnalla on keskeinen merkitys sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin lisäämisessä, sillä liikunnan harrastamiseen liittyviä motiiveja ja vaikutuksia terveyden ja hyvinvoinnin lisäksi ovat ilo, virkistys, sosiaalinen vuorovaikutus, rentoutuminen ja luonnosta nauttiminen. Liikunnan ja ulkoilun avulla vaikutetaan myönteisesti yhteisöllisyyden ja suvaitsevaisuuden lisääntymiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn sekä tasa-arvoisemman yhteiskunnan rakentumiseen.

Kouvolassa, Anjalankoskella, Elimäellä, Jaalassa, Kuusankoskella ja Valkealassa vuosina 1998–1999 tehtyjen ulkoilukatselmuksen raportin (Suomen Latu, SULKA I -projekti) mukaan tuolloin Kouvolassa oli yleisesti ottaen monipuolisen ulkoilun harrastamiseen hyvät mahdollisuudet. Tämän jälkeen tapahtunut kuntaliitos vuonna 2009 on muuttanut kuntien toimintaympäristöä merkittävästi. Nyt tarkastellaan koko uuden Kouvolan ulkoilualueita kokonaisuutena. Haasteena kuntaliitoksessa on esimerkiksi ollut, että kolmannen sektorin osalta avustuksissa on oltava samanlainen käytäntö ja käytännöt ovat vaihdelleet kunnittain. Pienessä kunnassa ollaan lähempänä kolmatta sektoria kuin isossa ja vaaditaan rakenteita ja uusia yhteistyön muotoja, jotta edelleen yhdistysten ja asukkaiden ääni kuuluu.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana myös ulkoiluolosuhteiden lajivalikoimassa on tapahtunut muutoksia. Toisaalta ulkoilupaikkojen valikoima on laajentunut ja muuttuneeseen kysyntään on pystytty vastaamaan esimerkiksi frisbeegolfratojen ja lähiliikuntapaikkojen muodossa. Lähiliikuntapaikkoja tehdään keskimäärin 1 per vuosi. Tekojäärata on poistunut valikoimasta ja lämmitettävien kenttien määrä on lisääntynyt. Samalla myös resurssit ovat kaventuneet ja karsintaa on jouduttu tekemään. Kohteita on keskitetty ja näin myös kunnossapito on helpompaa resurssien puitteissa. Määrän sijaan halutaan panostaa laatuun. Hyvin suunniteltu ja toteutettu ulkoilupaikkojen verkosto vaatii myös markkinointia ja asiakaspalautejärjestelmiä. Kouvolassa hiihtolatujen osalta asukkaan saatavissa on sähköinen reaaliaikainen tieto latukoneen kulusta. Tulevaisuudessa tiedottamista voidaan laajentaa koskemaan olosuhdeherkkiä kohteita, kuten luistelukenttiä ja uimarantoja.

Yhteistyö haasteiden edessä

2000-luvulla Kouvolan ulkoiluolosuhteisiin kohdistuvia muutoksia ovat olleet yhteistyön lisääntyminen ja paraneminen eri tahojen kesken. Haasteet muuttuvassa toimintaympäristössä ovat moninaiset. Vuonna 2009 tapahtunut kuuden kunnan kuntaliitos ja uuden Kouvolan syntyminen ovat pakottaneet uudelleenlaiseen suunnittelutyöhön, jossa yhteistyö on avainasemassa. Samalla pienempien liittyneiden kuntien huolena on äänen hukkuminen ison kunnan hallintoorganisaatioon. Organisaation muutokset jatkuvat, ja keskeisellä sijalla on perusturvan ja sivistystoimen yhdistyminen hyvinvointipalvelujen toimialaksi. Liikuntapalvelujen sijoittuminen uuteen organisaatioon on valmisteilla, ja liikunnan ennaltaehkäisevä rooli korostuu hyvinvointipalvelujen tuottamisessa. Liikuntapaikkojen kunnossapitopalveluista pääosin vastaava tekninen tuotanto sijoittuu uuteen kaupunkikehityksen toimialaan. Haastetta on myös ulkoisessa tiedonvälityksessä kuntalaisten suuntaan. Asukkaiden ohjaaminen oikeille tiedon lähteille ja antamaan palautetta on avainasemassa käyttäjälähtöisessä osallistavassa suunnittelussa. Eri hallintokuntien ja toimijoiden välinen yhteistyö sekä hallintokulttuurin muuttaminen yhä

osallistuvampaan suuntaan avaavat uusia, synergiaetuja tuottavia toimintatapoja vastata eri käyttäjäryhmien asettamiin palvelutarpeisiin. Niukkenevien varojen tilanteessa yhteistyö on entistä tärkeämpää. Kolmannen sektorin tukeminen korostuu. Yhteistyö kolmannen sektorin ja asukkaiden suuntaan vaatii kaupungilta aktiivisuutta ja herkkää korvaa sekä tasapuolisuutta. Matkailun osalta yhteistyön kehittäminen ulkoiluolosuhteisiin liittyen tuottaisi myös etuja.

Väestön ikääntyminen Kouvolassa

Tapahtuva väestön ikärakenteen muutos vaikuttaa ulkoilupalvelujen kysyntään ja sen tulisi vaikuttaa myös niiden tarjontaan. Vuonna 2010 Kouvolan 88 069 asukkaasta 20,9 prosenttia oli yli 64-vuotiaita. Tilastokeskuksen mukaan yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa vuoteen 2020 mennessä 23 prosenttia, jolloin heitä on jo lähes puolet väestöstä. Esteettömyys-, turvallisuus- ja saavutettavuus -vaatimukset kasvavat. Nämä laatutekijät ovat samalla kaikkien väestöryhmien edun mukaisia.

Liikuntakäyttäjätymisen eriytyminen

Liikuntakäyttäjätymisen eriytyminen on haaste, joka näkyy selvimmin lasten ja nuorten kohdalla mutta myös ikääntyvän väestön parissa. Liikunnallisesti hyvin aktiivisten kuin liikkumattomien määrät ovat kasvaneet. Lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen tukemisella monipuolisten mahdollisuuksien avulla ja liikunnallisen elämäntavan omaksumisella voidaan vaikuttaa positiivisesti pitkälle tulevaisuuteen. Myös ikääntyvän väestön toimintakyvyn ylläpitämiseksi eriytymistrendin ennaltaehkäisy on terveydenhuoltokustannusten näkökulmasta erityisen tärkeää.

Uudet olosuhteet

Liikuntakäyttäjätymisessä, elämäntavoissa ja lajitarjonnassa tapahtuvat muutokset luovat paineita myös liikuntapaikkarakentamiselle. Liikuntapaikoissa painopiste suuntautuu perus- ja lähiliikuntapaikkoihin ja monikäyttöisiin liikuntatiloihin. Vapaa-ajalle asetettavat toiveet ja odotukset kasvavat edelleen, jolloin asiakkaiden laatutietoisuus ja odotusarvot liikunnan palvelutarjontaa kohtaan lisääntyvät. Uusien lajien nouseminen näkyy myös ulkoilupaikkojen ja virkistysalueiden vaatimuksissa. Kouvolassa esiin ovat nousseet esimerkiksi kasvavan maastopyöräilyn ja talvikävelyn olosuhtetarpeet. Myös reittien esteettömyysvaatimukset väestön ikääntyessä ovat muuttaneet ulkoilupaikkojen vaatimuksia. Uusien lajien nousemiseen liittyy myös nuorten näkökulma, joka tulisi huomioida suunnittelussa.

6 SELVITYKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET

Hyvän ulkoilu- ja liikuntakaupungin tulee tarjota helposti saavutettavia lähivirkistys- ja leikkimahdollisuuksia lapsiperheille, monipuolisia ja vaihtelevia ulkoilupaikkoja nuorille ja aikuisille sekä matalan kynnyksen esteettömiä ulkoilupaikkoja ikääntyville. Kouvolan kaupunki tarjoaa monipuolisia ulkoilumahdollisuuksia kaikenikäisille kaupunkilaisille.

Kouvolassa toteutetaan 5 vuoden välein tutkimus kuntalaisten ulkoilu- ja liikuntatottumuksista liikuntasuunnittelun tukemiseksi. Keväällä 2010 toteutetun tutkimuksen mukaan vastaajat olivat huolestuneita syrjäkylien jo nykyisellään huonojen tai olemattomien palvelujen unohtamisesta. Myös julkinen liikenne koettiin Kouvolan heikkoudeksi. Positiivisina asioina tutkimuksesta nousivat Kouvolan ladut, pururadat, kuntopolut, pyörätieverkosto, uimahallit, kuntosalit, vesiliikunta, monipuolinen tarjonta sekä luonnon läheisyys. Haasteena nähtiin olemassa olevien kohteiden kunnossapito: ladut, asfaltit, valaistus, siivous, syrjäkylien kuntoradat, ladut, luistinradat ja uimarannat. Sulka II (Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus) -hankkeen selvityksessä samat kohteet nousevat esiin. Avainasemassa kehittämisessä onkin olemassa olevien kohteiden kunnossapito vuoden 2009 kuntaliitoksen myötä laajentuneessa kunnassa. Kuntaliitoksen myötä Kouvolassa on toteutettu liikuntapalveluverkon selvitys, joka valmistuu samanaikaisesti tämän selvityksen kanssa elokuussa 2011. Liikuntapalveluverkkoselvityksen tulokset ja toimenpideehdotukset ovat linjassa Sulka II -hankkeen selvityksen johtopäätösten kanssa. Tässä selvityksen luvussa on sekä liikuntapalveluverkkoselvitykseen nojaten että sitä täydentäen pohdittu Kouvolan ulkoilupaikkojen tulevia kehittämistarpeita.

6.1 Pyöräily- ja jalankulkuväylät liikuntapaikkoina

Pyörätiet ja kevyen liikenteen väylät ovat yksi suosituimmista ulkoilupaikoista. Kouvolassa Sulka II -hankkeen asukaskyselyn vastaajista 92 prosenttia sanoi käyttävänsä pyöräteitä ulkoiluun. Pyöräilyn ja jalankulun olosuhteisiin panostaminen lisää sekä työmatka, että vapaa-ajan pyöräilyä, jolla on suora yhteys fyysisen aktiivisuuteen. Fyysinen aktiivisuus todistetusti vähentää terveydenhuollon tarvetta sekä lyhyellä, että pitkällä aikavälillä. Pyöräilyn olosuhteiden kehittäminen on myös tasa-arvoista: lähes jokainen liikkuu pyöräteillä tai jalankulkuväylillä. Pyöräteiden kehittämisellä on suora yhteys asukkaan kokemukseen pyöräilyn turvallisuudesta. Pyöräilyn edistämistoimet vähentävät kevyen liikenteen väylillä tapahtuvia onnettomuuksia.

Pyöräilyn ja jalankulun verkoston kehittämiseen, ylläpitoon ja hoitoon on tarvetta panostaa nykyistä enemmän yhteistyössä eri tahojen kanssa. Pyöräilyn ja jalankulun olosuhteiden kehittämistä ja rakentamista tulisi edistää entistä enemmän yhteistyössä liikennesuunnittelun, kaavoituksen ja maankäytön, liikuntatoimen sekä ELY -keskuksen kesken. Tämän selvityksen perusteella kuntaliitoksen myötä laajentuneessa toimintaympäristössä on tarvetta luoda pyöräilyn ja jalankulun erillinen kehittämissuunnitelma, jossa luodaan askelmerkit niiden tulevalle kehittämiselle. Samalla olemassa olevien kevyen liikenteen väylien vuosittaiseen kunnossapitoon, erityisesti pinnoitteiden hyvään kuntoon tulee kiinnittää erityistä huomiota kehittämissuunnitelmassa.

6.2 Ulkoilureittien ja viitoitusten kehittäminen

Kouvolassa on monipuolinen valikoima ulkoilu- ja virkistysreittejä, joiden ylläpitoon osallistuu kunnan eri hallintokuntien rinnalla paikallisia yhdistyksiä. Sulka II -hankkeen selvityksen

perusteella Kouvolan ulkoilureittien verkko on nykyisellään hyvä ja sen kehittämisessä tulevaisuudessa tulisikin keskittyä olemassa olevan verkoston ylläpitoon laadukkaasti. Uusilla asuinalueilla rakennetaan ulkoilureitit, muuten reittien tarpeessa on kyse lähinnä yhdysreiteistä. Kehittäminen vaatisi kokonaisvaltaista ulkoilureittien kartoittamista sekä niiden hoito- ja laatuluokittelua yhteistyössä niitä hallinnoivien ja ylläpitävien tahojen kanssa. Ennen varsinaista hoito- ja laatuluokitusta tulisi Kouvolan nykyiset ja suunnitteilla olevat ulkoilureitit mukaan lukien yksityisten ylläpitämät reitit kartoittaa kokonaisuutena niin, että verkostossa huomioidaan myös puistotiet ja kevyen liikenteen väylät. Tässä vaiheessa voidaan myös potentiaalisia reittitarpeita käydä läpi kaavoituksen tukemiseksi. Osayleiskaavoissa on huomioitu viheraluevaraukset näitä varten. Myös matkailullisesti tärkeät pidemmät retkeilyreitit on hyvä määrittää sekä linkittää kokonaisuuteen Repoveden kansallispuiston ulkoilureitit. Matkailullisesti tärkeiden reittien osalta voidaan pohtia niiden linkittämistä osaksi valtakunnallista reittien vaatavuusluokittelujärjestelmää.

Näiden ulkoilureittien sekä kaikkien Kouvolan liikuntapaikkojen laatuluokittelua varten on luotu alustavat laatukriteerit liikuntapaikkojen palveluverkkoselvityksessä (2011). Kriteerejä soveltaen voidaan määritellä reiteille numeerisen laatuluokat. Laatuluokista johdetaan reittien hoitoluokka, jonka avulla määritellään esimerkiksi reittien reitin hoidon taso ja useus. Ulkoilutyöryhmä näkee hoito- ja laatuluokkien luomisen yhteydessä erittäin tärkeänä kaikkien ulkoilureittejä hallinnoivien ja ylläpitävien tahojen sitouttamisen prosessiin. Näin vältetään tilaus- tai talkootyönä ylläpidettävien ja kunnan ylläpitämien ulkoilureittien laatueroja. Samalla pystytään yhtenäistämään ja määrittelemään reittien hoitoon kohdennetut resurssit ja yhtenäistämään reittien ylläpidon korvauspolitiikkaa. Laatu- ja hoitoluokittelun avulla myös reittien markkinointia pystytään yhtenäistämään entisestään.

Kouvolan ulkoiluolosuhteiden selvityksen perusteella ulkoilureittien kehittämiseen tulisi linkittää ulkoilureittien viitoitusten ja tauko- ja ruoanlaittopaikkojen kartoitus. Liikuntapaikkojen palveluverkkoselvityksessä (2011) palveluverkkoon kuuluville kuntoreiteille ja hiihtoladuille ehdotetaan laadittavaksi opastus- ja viitoitussuunnitelmaa yhdessä Kymenlaakson Ammattikorkeakoulun viestinnän kanssa.

6.3 Ajankohtaisten ulkoiluolosuhteiden huomiointi ja luontomatkailemisen näkökulma

Kouvolan ulkoliikuntapaikkoja kehitettäessä kohteita halutaan tarkastella vakituisten kuntalaisten lisäksi myös matkailijoiden näkökulmasta. Luonto-, kulttuuri- ja elämysmatkailu sekä seikkailumatkailu ovat nousussa. Luontomatkailemisen näkökulmasta ulkoilureittien kehittäminen on mielekästä, sillä luontomatkailu käyttää muuta matkailua enemmän ulkoilureittejä. Reitin taloudelliset vaikutukset eivät kohdistu ainoastaan reitin varrella sijaitseviin yrityksiin, vaan niistä hyötyy laaja joukko. Hieman yli 60 prosenttia kuntaan tulevista matkailutuloista hyödyttää muuta kuin varsinaista matkailuyrittäjää. Kun reitistöt ja niihin kytkeytyneet palvelut ovat kunnossa, ovat alueet luontomatkailemisen kannalta vetovoimaisia. Ulkoliikuntapaikkojen kehittämisellä ja vetovoimaisuudella on kunnalle taloudellista hyötyä. Ulkoilupaikkoihin liittyvät palvelut myös työllistävät kuntalaisia. Matkailemisen hyötyjä on myös kunnan imagon rakentuminen. Etelä-Suomen luontomatkailemalla on mahdollisuutensa, koska väestö ja potentiaaliset asiakkaat ovat keskittyneet Etelä-Suomeen. Liikunnallisten lomien suosio osana hyvinvointimatkailemista tulee kasvamaan. Luontomatkailemalla myös suojelualueiden, kuten kansallispuistojen sijainnilla on huomattava merkitys, sillä kansallispuistot ovat keskeisimpiä luontomatkailemiskohteita.

Ulkoilureittien kehittämisen näkökulmasta matkailullisesti tärkeiden reittien tunnistamisen avulla myös niiden markkinointiin voitaisiin panostaa aikaisempaa keskitetymmin. Kouvolan ja

Mäntyharjun rajalla sijaitsevan Repoveden kansallispuiston reitistöä vastaa Metsähallitus. Repoveden kansallispuisto on yksi matkailun kehittämiskohteista. Kansallispuistossa on 70 000 kävijää vuosittain, mutta kohdetta ei kaupungin ja varsinkin matkailun näkökulmasta ole pystytty täysimääräisesti hyödyntämään. Merkittävä tekijä on kansallispuiston ulkopuolisten virkistysreittien kehittäminen, niin että kansallispuiston aluetaloudelliset vaikutukset pystytään kanavoimaan optimaalisesti. Kouvolassa rakennettiin vuonna 2006 ylimaakunnallisen Päijät-Hämeestä Kymenlaakson kautta Etelä-Karjalaan kulkeva retkeilyreitti yhteistyössä reitin varrella olevien kuntien kanssa. Reitin kokonaispituus on 125 kilometriä. Tämän matkailullisesti tärkeän reitin verkosto tulee pitää tärkeimmiltä osin yllä ja hyvässä kunnossa.

Uusien ulkoilulajien esiinmarssi muuttaa myös luontomatkailijan mielenkiinnon kohteita. Retki- ja maastopyöräily ovat kehittyviä ulkoilulajeja, joiden elämysarvo on suuri. Parhaillaan Kouvolassa suunnitellaan ja merkitään retki- ja maastopyöräilyreittejä Kinnon KULU -hankkeessa. Reitistöt vaativat rakenteita, maastotoita ja tulevaisuudessa myös vuosittaista ylläpitoa. Reittien käytön yhdistämismahdollisuuksien huomiointi on kehittämisessä myös tärkeää. Vaelluksen ja maastopyöräilyn tarpeet voidaan kohdistaa samalle reitille oikeanlaisen opastuksen ja turvallisuusmääräysten avulla.

Kouvolassa on myös luonnon tarjoamat upeat mahdollisuudet melontaan ja virkistyskalastukseen. Jotta näitä mahdollisuuksia voitaisiin täysimääräisesti hyödyntää, tulisi varsinkin Kymijoen osalta huomioida melonnan ja kalastuksen vaatimat rantautumispaikat. Välväylän melontareittiä kunnostetaan parhaillaan Kinnon KULU -hankkeessa. Reitti on osa laajempaa kokonaisuutta ja yhteistyötä reitin kehittämisessä tulisikin tehdä yli kuntarajojen.

Paikallisten asukkaiden näkökulmasta talvella harrastettavien ulkoilulajien kirjo on laajentunut hiihdosta kävelyyn, lumikenkäilyyn ja juoksulenkkeilyyn. Yksi tämän selvityksen ulkoilupaiikkoja koskevan asukaskyselyn toive oli talvella metsässä kulkeva kävelyreitti. Kokeiluluontoisen reitin avulla pystyttäisiin selvittämään onko reitille oikeaa tarvetta. Samalla myös paine hiihtoladuilla ulkoiluun vähenee ja ristiriitoja hiihtäjien ja muiden ulkoilijoiden välillä pystytään välttämään.

6.4 Ulkoilua edistävä yhteistyö

Kouvolan kaupungissa on tapahtunut viime vuosina isoja muutoksia. Vuoden 2009 alussa perustettiin uusi Kouvolan kaupunki. Kuntaliitoksessa yhdistyivät Kouvolan, Anjalankosken ja Kuusankosken kaupungit sekä Elimäen, Valkealan ja Jaalan kunnat. Myös uusi tilaaja-tuottaja -lähtöinen hallintomalli tekee yhteistyön ja vuoropuhelun entistä tärkeämmäksi. Ulkoiluolosuhteiden selvityksen yhteydessä Kouvolan ulkoilutyöryhmälle toteutetun asiantuntijakyselyn ja työryhmäkeskustelujen mukaan tarvetta Kouvolan ulkoiluolosuhteita koskevan yhteistyön tiivistämiselle olisi sekä kunnan eri hallinnonalojen kesken että kunnan ja kolmannen sektorin välillä. Kouvolassa valmistuva liikuntapaikkojen palveluverkkoselvitys ehdottaa ulkoilureittien kehittämissuunnitelmaa, jonka yhteydessä yhteistyö automaattisesti tiivistyy. Myös tulevaisuudessa yhteistyöhön tulee kiinnittää huomioita.

Seudullisen yhteistyön merkitys korostuu myös ulkoiluolosuhteita kehitettäessä. Kuntarajat ylittävät retkeilyreitit, ulkoilualueiden turvaaminen virkistyskäytölle, pidempiä reittejä vaativat olosuhteet kuten maastopyöräily, melonta ja patikointi vaativat olosuhteiden kehittämistä kuntarajat ylittävästi. Myös ulkoilukartat ja ulkoiluolosuhteiden tiedotus ja markkinointi hyötyvät kuntarajat ylittävästä yhteistyöstä. Virkistysalueyhdistysten rooli ulkoilualueiden ja -reittien suunnittelussa ja kunnossapidossa on viime vuosina kasvanut. Kymenlaakson virkistysalueiden

toteuttamisselvityksen (2009) mukaan Kouvolan alueella olisi kysyntää ja tarvetta yleistä virkistyskäyttöä ja luontomatkailua palvelevan virkistysalueverkoston kehittämiseksi. Iitin, Haminan, Kouvolan, Kotkan, Pyhtään, Miehikkälän ja Virolahden kunnat ovat perustaneet 31.8.2010 Kymenlaakson virkistysalueyhdistyksen. Yhdistyksen tarkoituksena on turvata ja kehittää sekä maakunnan oman väestön että tänne suuntautuvien ihmisten virkistysmahdollisuuksia ja vaalia maakunnan luonnon ja maiseman omaleimaisuutta.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

- Fogelholm, M., Paronen, O. & Miettinen, M. (2007), Liikunta -Hyvinvointipoliittinen mahdollisuus. Suomalaisen terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti 2007:1. Helsinki.
- Hallikainen, V. (1990), Luonnon virkistyskäytön perusteet. VAPK-kustannus. Helsinki.
- Hemmi, J. (2005), Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 2. Gummerus kirjapaino Oy. Kouvola.
- Hentilä, H-L. & Joki-Korpela, L. (2004), Liikunnan olosuhteet yhdyskuntasuunnittelussa ja kaavoitusprosessissa. Esiselvitys. Oulun yliopisto. Arkkitehtuurin osasto. Yhdyskuntasuunnittelun laboratorio. Julkaisu AO B 25.
- Hentilä, H-L. & Joki-Korpela, L. (2005), Liikunta osaksi yhdyskuntasuunnittelua. Projektiraportti. Oulun yliopisto. Arkkitehtuurin osasto. Yhdyskuntasuunnittelu.
- Hentilä, H-L. & Luoma, S. (2007), Arkiliikunta murroksessa -nousevat lajit Oulussa. Arkiliikuntaa edistävä elinympäristö. Oulun yliopisto. Arkkitehtuurin osasto. Julkaisu AO C127.
- Järviluoma, J. (2006), Turistin luonto. Tutkimus luonnon merkityksestä matkailun vetovoimatekijänä neljässä Lapin matkailukeskuksessa. Lapin yliopisto. Matkailututkimuksen väitöskirja.
- Kansallinen liikuntatutkimus (2005-2006), Aikuisliikunta. SLU:n julkaisusarja 2006:6. Helsinki.
- Kansallinen kestävä kehityksen strategia. (2006), Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2006:5. Helsinki.
- Karjalainen, E. (1995), Ulkoilureitti: Opas ulkoilureittien suunnittelijoille, rakentajille ja hoitajille. Rakennusalan kustantajat. Helsinki.
- Kinnunen, A. & Riekinen, L. (toim.) (1985), Liikunta ja ympäristö. Käsikirja ulkoilualan päättäjille, suunnittelijoille ja toteuttajille. Suomen Latu ry. Helsinki.
- Luoto, K. (2007), Liikuntaharrastusten luonnonvarojen kulutuksen arviointi MIPS -menetelmällä. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Nuori Suomi ry. (2007), Lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimus. Nuori Suomi ry:n julkaisusarja. Helsinki.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2007), Kansallista liikuntaohjelmaa valmisteleva toimikunta. Liikunta valintojen virrassa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:13. Helsinki.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2008), Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011. Opetusministeriö. Opetusministeriön julkaisuja 2008:45. Helsinki.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2007), Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla. Ehdotus kansalliseksi liikuntaohjelmaksi julkisen ohjauksen näkökulmasta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:17. Helsinki.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2009), Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2007. Opetusministeriön julkaisuja 2009:6. Helsinki.

Paronen, O. (2001), Ulkoilun hyvinvointi-kokemukset ja esteet. Teoksessa T. Sievänen (toim.) Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802, 100–111.

Pelkonen, J. & Tyrväinen, L. (2005), Kaupunkiviheralueiden koetut arvot ja merkitys asukkaille Länsi-Vantaalla. Helsingin yliopisto. Metsäekologian laitos.

Pouta, E. & Sievänen, T. (2001), Luonnon virkistyskäytön kysyntätutkimuksen tulokset -Kuinka suomalaiset ulkoilevat? Teoksessa T. Sievänen (toim.) Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802, 32–76.

Rajaniemi, V. (2005), Liikuntapaikkarakentaminen ja maankäytön suunnittelu: tutkimus eri väestöryhmät tasapuolisesti huomioon ottavasta liikuntapaikkasuunnittelusta ja sen kytkemisestä maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kaavoitukseen. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Väitöskirja.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2008), Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinoista. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2008:10. Helsinki.

Suomen Latu ry. (2011), Kouvolan ulkoiluolosuhteiden asukaskysely.

Suomen Latu ry. (1998), Anjalankosken ulkoilumahdollisuuksien katselmus. 25.11.1998.

Suomen Latu ry. (1998), Elimäen ulkoilumahdollisuuksien katselmus. 17.8.1999.

Suomen Latu ry. (1998), Jaalan ulkoilumahdollisuuksien katselmus. 1.4.1999.

Suomen Latu ry. (1998), Kouvolan ulkoilumahdollisuuksien katselmus. 26.3.1998.

Suomen Latu ry. (1998), Kuusankosken ulkoilumahdollisuuksien katselmus. 18.11.1998.

Suomen Latu ry. (1998), Valkealan ulkoilumahdollisuuksien katselmus. 20.5.1999.

Suomen Latu ry. (2000), Ulkoilumahdollisuudet Suomen kunnissa. SULKA I -projektin loppuraportti 2002. Helsinki.

Telama, R. (1986), Mikä liikunnassa kiinnostaa – liikuntamotivaatio. Teoksessa P. Vuolle, R. Telama & L. Laakso (toim.) Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Valtion painatuskeskus, 149–176. Helsinki.

Virtanen, V., Pouta, E. Sievänen, T. & Laaksonen, S. (2001), Luonnon virkistyskäytön kysyntätutkimuksen aineistot ja menetelmät. Teoksessa T. Sievänen (toim.) Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802, 19–31.

Sähköiset lähteet

Kansallinen liikuntatutkimus. (2009–2010), Aikuisliikunta. Suomen Liikunta ja Urheilu ry.
<http://www.slu.fi/@Bin/119400/Kansallinen_liikuntatutkimus_2005_2006_Aikuiset_taitettu.pdf>

Kansanterveyslaki. (2004). <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1972/19720066>>

Kouvolan kaupungin strategia 2011–2020. (2011), Kouvolan kaupunki.
< <http://www.kouvola.fi/palvelut/talousjaverotus/strategia.html>>

Kuntalaki. 17.3.1995/365 <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>>

Kymenlaakso virkistysalueiden toteuttamisselvitys. (2009), Kymenlaakson liitto.
<<http://services.kymenlaakso.fi/www/DimDocumentDownload?action=show&id=2685&fileId=6665>>

Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 30.1.2004/75.
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040075>>

Liikunnan harrastuneisuustutkimus Kouvolassa 2010. Anu Mässeli, Jutta Ojanen & Taru Tuoresmäki. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.
<http://www.kouvola.fi/material/attachments/5nm088taz/tiedotteet/5s6D6lR5K/Projekti_ppt_17082010.pdf>

Liikuntalaki 18.12.1998/1054. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19981054>>

Liikuntapaikkojen palveluverkkoselvitys. (2011), Kouvolan kaupunki.
<<http://www.kouvola.fi/Ajankohtaista/2011/04/liikunnanpalveluverkkoselvitys.html>>

Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki -sivusto. (2011), Kouvolan tiedot.
<www.liikuntapaikat.fi>

Liikunta ja elinympäristö -sivusto. <<http://www.oulu.fi/liikunnanolosuhteet/taustaa.html>>

Liikuntalaki 18.12.1998/1054 <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19981054>>

Liikuntapaikkatutkimus. (2008), Suomen Ladun TNS -gallupilta tilaama tutkimus. Suomen Latu ry. Helsinki. <http://www.suomenlatu.fi/pdf/jarjesto/liikuntapaikat_tutkimus_01-2008.pdf>

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132 <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>>

Metsäntutkimuslaitos. (2010), Metsästä hyvinvointia -tutkimusohjelma.
<<http://www.metla.fi/ohjelma/hyv/>>

Suomen Kuntaliitto. (2001), Kestävän kehityksen linjaukset kunnissa ja Suomen Kuntaliitossa. Kuntaliiton hallitus 12.12.2001.

<http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;356;1987;67816>

Suomen Latu ry. (2009), SULKA II Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus 2009-2011.

Hankesuunnitelma. <[http://suomenlatu-fi-](http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/c431f9dfa20cca135df449bb0ce90cf8/1283933685/application/pdf/149176/Hankesuunnitelman%20versio%20kotisivuille.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/c431f9dfa20cca135df449bb0ce90cf8/1283933685/application/pdf/149176/Hankesuunnitelman%20versio%20kotisivuille.pdf](http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/c431f9dfa20cca135df449bb0ce90cf8/1283933685/application/pdf/149176/Hankesuunnitelman%20versio%20kotisivuille.pdf)>

Tyrväinen L., Silvennoinen H., Korpela K. & Ylen M. (2007), Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. Metlan työraportteja 52:57–77.

<<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2007/mwp052.htm>>

Ulkoilufoorumi. (2005), Ulkoilufoorumin kannanotto 19.5.2005. <<http://suomenlatu.fi/?S0108>>

Ulkoilulaki 13.7.1973/606 <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730606>>

Valtioneuvosto. (2008), Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista. Liite 2.

<<http://www.minedu.fi>>

Väestörekisterikeskus. (2008), Kuntien asukasluvut 31.12.2008.

<[http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/C0BF2954BE9BDCD4C225753E001F07D2/\\$file/081231.htm](http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/C0BF2954BE9BDCD4C225753E001F07D2/$file/081231.htm)>